

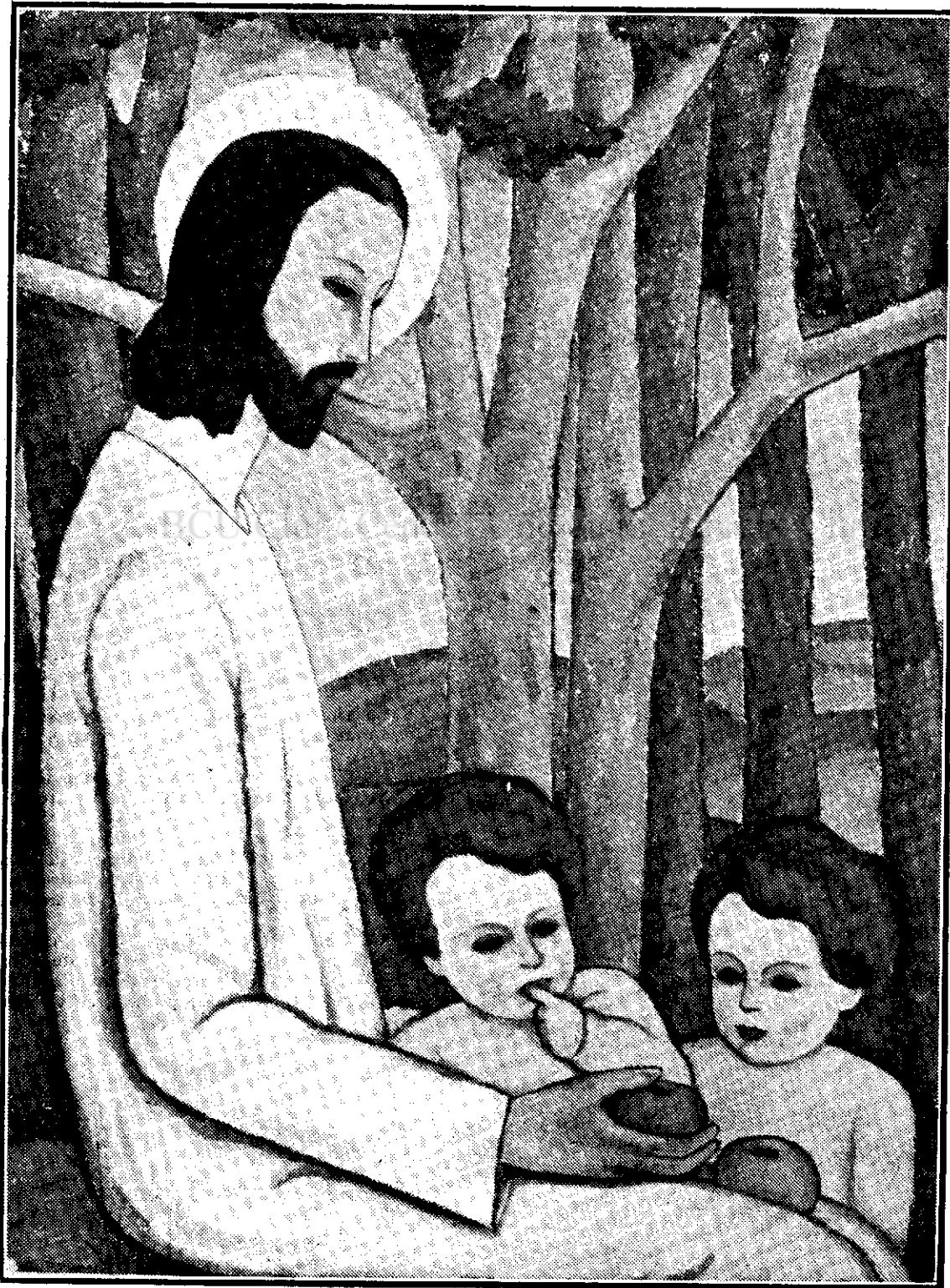
UNIVERSUL

Imprimat legal.

2. MAI. 1927.

LITERAR

TACHE SOROCEANU : TREI COPII

An. XLIII, No. 18.
1 Mai 1927.

Le

Baladele vârstei de aur

(Hexametri)

II. COPILUL

lată-l cu ochii pe sus, rotind în aer ghiosdanul.
 Totul îi flutură 'n mers, haina, privirea și gândul.
 Câte puteri desemnează zig-zagul cărărilor sale :
 Jocul îl cheamă 'napoi ; foamea îl chiamă 'nainte ;
 Ziua de mâine e'n el, se sbate în pulsul său lute ;
 Soarele-l chiamă de sus ; strămoșii-l pândesc de departe.

Strada e-un mic univers populat cu minuni și ispite :
 Zarzare verzi după gard, trăsuri cu codârta vacantă ;
 Pietre rotunde, putând nimeri ca săgeata la țintă ;
 Tipuri de oameni bizari, buni de'ngânat pe la spate...

Însă de ambele părți, ațățătoare și albe,
 Ziduri pătate, ca flori dintr'un caet de dictando
 Unde poți scrie ce vrei fără vr'o frică de notă...
 Ziduri ce-așteaptă setoase creionul și arta.

Forțele lumii deavalma se'mbulzesc cu propuneri :
 Soarele-i cere-un desen, cu raze, cu ochi și cu gură ;
 Jocul-i dictează un cal ; ziua de mâine, o spadă ;
 Dar un erotic poem îi inspiră strămoșii hipnotic.

Prins în gigantic asalt, dânsul ezită o clipă...
 Însă, răpit de-un atavie fior, se decide deodată :
 Scrie apăsător un poem rezumat într'o vorbă obscenă,
 Apoi, cu sufletul pur, pleacă pe drumu-i de vise.

EUGENIU SPERANȚIA

S e a r ă

În liniștea de seară, mor zefirii...
 Plutind, o rază sue către cer...
 Adorm zdrobiți de vise trandafirii,
 Și crinii, cavaleri de noapte, sorb cter.

Ce somnoroasă e lumina !
 Toți pomii dorm adânc în lemn ;
 Doar teii singurateci, veghind grădina,
 Cu crengi plecate ritmic își fac semn.

Pe bănci de piatră, goale, — nimeni ! aproape
 A adormit și luna pe cer lângă pământ.
 Singurătatea doarme, departe... pe lume... pe ape...
 Și numai inima mea bate, uitată, un cuvânt.

VIRGINIA GHEORGHIU

În toamna gândurilor tale...

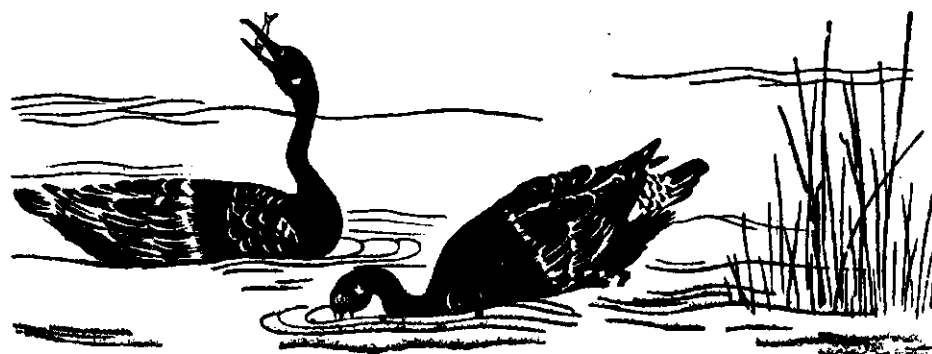
În toamna gândurilor tale, zădărnicii înfiorate,
 Întreaga frumusețe a zilei o prinzi cu fumul de țigare,
 Asculți un greș care cântă întreaga ta singurătate
 Și fără veste vezi în față un chip din viața de uitare.

Ea vine 'nceț, se furișează ca pasările călătoare,
 Ce-au străbătut atâtea ceruri ca să-și întoarcă lungul
 (drum,
 Ce diafană-i este haina în raza palidă de soare !
 Și fumul cenușiu o îmbracă cu irealul unui nor.

În toamna gândurilor tale e primăvara care vine,
 De ce o lași pe larg s'aștepte și ești cu gându-asa departe
 Cu flori albastre ea așterne cărarea ei până la tine,
 Dar alte clipe, alte doruri de ea mereu te vor desprinde.

Ce tristă a plecat năluca, tu n'o chemai în amintire,
 O urmărești cu nepăsare în rotogoalele de fum.
 În ochii tăi s'aprinde dorul, ascunzi tristețea din privire
 Și-aștepți nerăbdător pe alta, ce va veni pe-același drum.

MIA FROLLO

Capodoperile Liricei Italiene

(Urmare și sfârșit)

„BALADA DIN SURGHIUN“ A LUI GUIDO CAVALCANTI

II

... a mea" răspunde cu melancolie pătrunzătoare :

De aș mai fi acela ce a fost demn de iubire,
Din care îmi rămâne abia-amintirea,
Și doamna s'ar arăta într'altfel,
Mi-ar place mult asemenea plutire.

Dar Monna Vanna e crudă cu el și călătoria fantastică nu poate avea loc. O umbră de tristețe, o presimțire a morții un tremur de teamă de necunoscut trece prin tot cantonierul acestui dulce și adânc și împătinit poet al Italiei. Până și vestita *pastorella*, (care de fapt nu e în totul pastorală) vorbește de moarte, și arc mai cu seamă în închinare accente de adâncă mâhnire cari amintesc pe a-celea ale Micei balade din surghiun de care ne ocupăm :

...nu mă socoti nevrednic
de rana ce o port ;
sufletul-acesta mi-a fost omorât
decând am fost în Tuluza.

Apoi când mă văzură atât de 'nspăimântat

De-și este apăsătoare suferința...
...văzură inima-mi rănită
și cum un spirit izvorit din plânset
se ivise din mijlocul loviturii...

...rana ta ce'n inimă se vede

ajunse atât de repede și tare
ca până'n adânc, de moarte
mă loviră ochii săi.

Du-te la Tuluza, mica mea baladă
Și intră liniștită la Dorata
Și acolo cere ca din curtenie
Pentru o frumoasă doamnă, să fii dusă
În fața aceleia, pentru care te-am rugat
Și dacă te primește,
Ușor tu îi grăește :
— Ca să-ți cer milă viu la tine“.

Nu e deci prima oară că atari accente suspinând și implorând se întâlnesc în poezia lui Guido Cavalcanti ; dar de data aceasta Moartea care se apropie le face mai adânci, mai mișcătoare, mai imediate și spontane. Guido Cavalcanti moare într'adevăr ! Va revedea dulcea țară a gingașei Toscanee dar o va revedea ca să moară !

Poezia micii balade din surghiun e deci mai cu seamă poezie de raman bun vieții, poezie de renunțare, cceace însemnează în sensul medieval al acestui cuvânt, de recunoaștere a deșertăciunii înfățișărilor lumesti, de încredințare în brațele milostive ale lui D-zeu,

„care primește pe cel ce i se încredințează ;

este poezia din episodul lui Guido de Montefeltro (Inf., XXVII, 79-93) : tr. Coșbuc :

„Dar când simții c'ajung spre al vârstei
[mele
acel răstimp când cată fiecare
spre-a intra în port să strângu' lui
[vântrele

de ce-avui drag dintâi m'a prins rușine,
și'nchisei pentru lume ochii mei...”

este poezia unui celebru „vers” al lui Wilhelm IX de Poitiers :

Am fost viteaz și tânăr
Acum însă mă lasă amândouă
Și-o să mă'ndrept către Acela
La care păcătoșii toți găsesc sfârșitul.

Mult am fost voios și curtenitor
Dar Domnul nu mai vrea să fie așa
Acuma nu mai pot să rabd atari lucruri
Atâta sunt de aproape de sfârșit.

Am renunțat la toate ce-am iubit.
Cavalerie și mândrie
Și, fiindcă Domnul vrea, mă supun la toate
Și-l rog la sine să mă țină.

(ed. CRESCINI, *Manualetto provenzale*. Milano, Hoepli, 1926, ff. 165—166)

Această înfățișare a poeziei medievale, oglindită în delicata legendă în care se vorbește de un cavalier și trubadur care, în plină viață lumească și cavalerescă, trecând printr'o pădure în căutare de rime pentru doamna gândurilor sale, dă de o păsărică moartă și e atât de tare impresionat de această întâmplare, încât, cuprins de o simțire adâncă a deșertăciunii acestei vieți, renunța la ocupațiile sale strălucite, și se face călugăr într'o mănăstire; această înfățișare a găr într'o mănăstire, această înfățișare a vieții și poeziei medievale e astfel teoretizată de Dante în *Convivio* IV, XXXIII 7—8 :

„Inima aleasă se lasă deci în voia Domnului, și așteaptă sfârșitul acestei vieți cu multă dorință, și îi pare că iese din han să se întoarcă la casa sa proprie, îi pare că ispăvește drumul și intră în oraș, îi pare că sfârșește plutirea pe mare și intră în port. O nefericiți acci cari cu vintrele întinse vă îndreptați spre acest port, și acolo unde ați trebui să vă odihniți, din cauza furiei vântului naufragiați și vă pierdeți tocmai în locul pentru care ați umblat atât ! De sigur

că Lancelot nu a voit să intre cu vintrele înălțate, nici foarte nobilul nostru latin Guido Montefeltro, ci din contră acești nobili scoborâra pânzele preocupărilor lumesti, și devenira credincioși, disprețuind ori ce plăcere și activitate lumească“.

Numai că în balada lui Guido Cavalcanti nu se ivește numele lui D-zeu Stoic și epicuren până în urmă, el nu se lasă în voia milostivirii dumnezeiești, ci suspină pentru ultima oară în genunchi înaintea doamnei iubite :

„Suflete, iar tu glăvește-o
Mereu așa cum i se cuvine !“

Și de aceia rămasul bun al acestui poet către bucuriile acestei vieți, ni se înfățișează mai îndurerat.

Dincolo de colinele line ale Toscaneei, dincolo de cerul vioriu care se întinde peste vărfurile lor încoronate cu chiparoși ușori și ascuțiți ca niște lumini pălpânde, el nu vede raiul, nu aude îngerii cântând slavă, nu ia parte ca și Dante la scena mistică în care Sfinții cer lui D-zeu inima Baatricei, prea curată pentru acest pământ și sortită să împodobească raiul. Dincolo de acele coline și dincolo de acel cer, pentru Guido Cavalcanti nu sunt decât recile goluri ale neunoscutului și ale tainicului. Ultimele sale gânduri sunt gânduri de dragoste pentru scumpele și deșartele lucruri ale lumii acesteia, pentru dulcea lui țară Toscană, pentru mica lui baladă ușoară și gingașă, pentru iubita lui, căreia îi trimite ultimul suspin ce iese din inima sa îndurerată. Raiul său, portul său, adăpostul său sunt brațele dragi, plăcuta înțelepciune, curtenia și meritul doamnei sale. Viața de dincolo de mormânt a sufletului său, el nu și-o poate închipui decât îngenunchiat pe veci înaintea iubitei sale, de care, chiar și nevăzut de ea, nu se va depărta nicicând. Ultima dorință pe care o are față de dulcea, suspinândă, armonioasă baladă pe care a creat-o în ajunul morții, e aceia („mult te rog pentru aceasta“) ca să întovărășească inima sa către doamna iubită din depărtare :

CORNELIU GRIGORESCU : PEISAJ PARIZIAN (Salonul Oficial)

„Vai, mica mea baladă, prieteniei tale
dau în seamă sufletul meu înfiorat
de moarte,
poartă-l cu tine, — să-ți fie milă! —
la doamna cea frumoasă la care te trimit”.

Lumca lui mai e încă aceea cavale-
rească și de curte, în care a crezut cu
toată puterea de convingere a unui om
medieval, și a unui om medieval care
era și cavaler și poet. Lumea dragostei
și a poeziei, mai rămâne pentru el chiar
și în clipa gravă a morții, singura ade-
vărată, singura lume reală, supranatu-
rală, în care inima sa va putea trăi după
moarte. Nu mai are prieteni, e departe
de iubita lui, de țară, de casă, de tova-
rășii de viața cavalească și poetică. E
singur, îngrozitor de singur. Dar umele
această singurătate, creind cu sângele
cel mai roșu și cel mai viu al inimei lui
rănite, minunata baladă, căreia îi în-
credințează cea din urmă solie. Solie
de dragoste dincolo de moarte. Și solie
și de cavalerie dincolo de moarte. Sin-
gura lui grijă e ca gingașa baladă, mica
baladă căreia i-a incredințat ultima tin-
dere a inimei sale, balada împărăteșii
sale, care singură cunoaște secretul tris-
teței amare, lacrimile de dureroasă re-
nunțare la tot ce a iubit și prețuit în
viață, adică nobletea rafinată a faptelor
și sentimentelor; să nu cadă în mână,
să nu meargă pe drum cu oamenii străini,
plicticoși, cu gânduri vulgare, cari pot
să o murdărească, să o micșoreze, să se
poarte prost cu ea cu mâinile lor bru-
tale, nedemne să atingă o floare atât
de curată de tinerețe și frumusețe:

Dar vezi să nu te zărească nimeni
Din cei dușmani pornirilor alese;
Căci singur, spre năpasta mea,
ai fi oprită
și-așa răstălmăcită,
că mult m'ași îngrozi,
și după moarte chiar,
mi-ar fi plânsul și durere nouă.

Pare un tată, cu iubire, mândru de eu-
răzenia și frumusețea unei fiice tânără
și dragă, pe care știe că trebuie să o lase
singură între momelile acestei lumi,
pradă atacurilor dușmanilor săi.

Parcă ar vorbi Wilhelm de Poitiers:

„Deoarece pornesc acu'n surghun
Ș'n luptă-mi voi lăsa feciorul
În teamă multă și'n primejdie
Și-ii vor face rău vecinii!”

Guido Cavalcanti nu-și pierde firea.
Același dispreț pentru lumca plicticoasă
care i-a inspirat muștrarea către Dante
„pentru simțirea lui de rând”, reapare
aci în ton minor în teama ca mica sa ba-
ladă ar putea să cadă pe mâini nedemne!
Nu se teme de moarte, îi e teamă — ca
ceceace e în el mai nobil și mai înălțător,
credința în lucrurile nobile și frumoase
ar putea fi pângărit de suflarea bestial
veninoasă a mulțimei josnice și brutale.
El doare că moare, îl doare că suferă;
dar moartea mai rea, dar chinul care nu
i-ar da pace nici chiar în mormânt, ar
fi acela de a ști ajunsă în mâini nedem-
ne ultima și cea mai curată revărsare a
sufletului său de poet și cavaler:

„Că mult m'ași îngrozi,
și după moarte chiar,
aș plânge și-aș avea durere nouă”.

Astfel moare (și astfel cântă murind!)
Guido Cavalcanti care renunță să ia par-
te la conducerea orașului său numai ca
să nu se amestece cu neguțătorii și le-

„JURNAL BASARABEAN” *)

Sâmbătă seara...

—Fragment —

Lui PUIU CONSTANTINESCU

Sâmbătă seara „Haruzina”, strada cen-
trului, botezată dela intrare altfel, dar
rămasă pentru toți așa, miroase toată a
gaz. Incep plimbările de cu vreme și tin
pană noaptea târziu, la grădina publică
— singura distracție dela o săptămână
la alta.

Mergi la „Butnaru”, bei o bere, apoi
faci un „rond”; te oprești la „Record”,
că are înghețată bună — alt rond; pela
cofetăria „Păpescu” neapărat abași din
drum, să-i vezi ochii domnișoarei — ade-
vărat cameleon — frumoși și alții ca
peste zi — uite, al treilea rond; și-o is-
prăvești pentru a zecea oară, cât este
trotuarul asfaltat dela gară până'n cen-
tru, numai pe partea dreaptă însă.

Astă-seară noutățile din timpul săptă-
mânii se aflu sigur, cu detalii. Dacă nu
sunt de cele noi, rămân vechiturile, în-
frumusețate, cum îi stă bine amintirii.

„Românii, cei patru cari au venit a-
cum o lună, nu sunt francezi, nu!.. După
examen aici... Toți au rămas cu cartea'n
urmă pentru că au făcut războiul... Cu
prinoșoare, că d. Timofin are să-i lase,
nu știu nimic — chiar dumnealui a spu-
s-o într'o seară, la liceul de fete...”

Unul din ei — cel cu părul mare —
este „păct”. S'a amurezat de Ida, cu toate
că-l iubește Bety la nebunie... În fiecare
dimineață se duce în piață să cumpere
ochiul bouului și lapte bătut; de acolo îi
trimite Idei florile învelite în poezii, iar
laptele și-l oprește el, căci e slabuț și
tare debil...

Cine nu știe cum sunt ochii domnișoa-
rei Ida!

Mereu întrebători, mari și negri, cu
gene lungi, ridicăte pușin la vârfuri, ea
să le arate și mai bine strălucirea. (Asta
o spun românii).

Calcă ușor d-ra Ida, vorbește petic,
foarte pușin — deabia se observă... „Păe-
tul” o place mult — cine nu știe! I-a tri-
mis recomandat tocmai din București
cărți ilustrate, cu iubiri și cu primăveri,
cu lună și cu flori, cu munți printre cari
plâng găraele, la fel cu cele din „Cav-
caz” numai. Și versuri i-a trimis păctul

*) Din volumul care va apărea.

pădăturile dela țară cu a căror tovarășie
Dante se împăcase.

Desigur că a fost un învins al vieții, pe
când Dante a fost un învingător; dar a
fost un învins pentru că alege mai de
grabă să se frângă decât să se plece. Și
pentru aceasta, pe mormântul acestui ca-
valer-poet, a acestui mareț exemplar
omenesc, care nu a făcut niciodată tran-
sațiuni cu sine însuși, împrăștiem din
plin florile admirației și amintirii noas-
tre, de aceea citind suspinându-lui bala-
dă, ni se umezesc ochii în fața atarei no-
bile dureri omenești, atât de deplin ex-
primată în versuri de o melodie atât de
întristată și lacrimândă!

Sâmbătă 5 Martie 1927.

RAMIRO ORTIZ

odată cu pozele în plicuri grele, stampi-
late pe zeci de mărci.

D-ra Ida le-a strâns — toți au aflat —
dar un rând nu i-a răspuns. Dece, nici ei
nu știe!...

„Iona iubește pe cel mărunțel, căruia
ii place mult cafeaua neagră... El însă
este foarte tăcut; nu i-a răspuns nici
așa, nici așa!... Stă în gazdă la o „doam-
nă” văduvă și-și face de lucru cu doi pa-
lanjeni prinși în zaharnița de sticlă... Se
aude, dar numai se aude, că și el iu-
bește — pe cine nu s'a aflat, căci așa de
tăcut este! Pe o scrisoare trimisă toc-
mai la București și văzută la poștă în
momentul când o dădea să-i pună mărci,
s'a zărit o parte din adresă: „Călușei
60” — atât. Numele însă, prinsoare ar
face, că nu se începea cu „I”... Sâmbăta
viitoare are să afle sigur și atunci să va-
dă Iona că nu-i ea...”

În dreptul Zemstvei, când nopțile sunt
fără lună, s'apriind lumini. Pe „Haruzi-
na” trei becuri și unul în dreptul intră-
rii la grădină, Semn că are să plouă. Pe
la porți se strâng corurile și forfoteala
începe mai fără zor, cu cântece și voce
bună. Vestile de peste zi, înflorite, din
gură în gură, fac înconjurul străzilor de
câteva ori până la ceasul odihnei.

„Cine nu știe că aseară Vera din Bal-
ka a cântat toată noaptea și din gură și
din ghitara unui ofițer pe lemnele dela
poartă. El sta cu spatele când „cineva”,
din întâmplare, a trecut pe acolo, dar un
nasture dela tunică, în bătaia lumii, l-a
dat de gol...”

„Sonia, urit obicei mai are! Și-i țore
rău dacă cu deșteptăciunea ei nu și-l
poate înfrâna. Cum face cunoștința vre-
unui român, pe loc, și trimite „știri”, cu
un car de complimente, domnului Izidor
Schor, Polonă 20...”

„Pe derost știu toți de unde-și cum-
pără „Bucureștiencea” și ciorapii și pan-
toșii, dar mai cu seamă apa de păr de-i
este coafura galbenă, ca un spic de grâu.

Cine nu știe, numai din vedere însă
(foarte rar iese și totdeauna singură) pe
vecina „Purcelului de argint” de mor-
toși românii după ea. Cei doi, cu ochelari,
în fiecare seară bat drumul pe acolo
și numai din strălucirea sticlelor observi
că-i trag ochiade. E frumoasă, nimic de
zis, dar prea mândră! Piciorul, ca un
porumbel de mic; se piaptăni cu cărare
și cu coc. De stă acasă are capot vișiniu,
fără măneci, decoltat mult în jurul umeri-
lor albi, albi. Chiar de nu-i lumină o
cunoști că-i ea... Nu se uită niciodată
drept în ochi, dar pricepe omul că l-a
văzut bine...”

„Domnișoarei Marus îi stă bine cu
lorgneta numai când se uită la el. Altfel
păcat de ochii ei frumoși... El, logodni-
cul — bleg, nătărău, spălăcit, ca un lucru
fără de culoare; tuns chilug, țuțoși și
cu gura de-o schioapă. Cu toate hainele-i
„sois-ecru” și pantofii de lac — păcat de
banii care-i are!...”

Târziu, alt bec s'a aprins la primărie.
E Sâmbătă seara și lumea stă mai mult
la taifas și la plimbare.

„Cine nu știe, că acum câteva zile, din
nou, a fost chef la Butnaru, și d. Tilă a
adus cu trăsura o cracă întreagă cu zar-
zări verzi, numai să facă surpriză prie-
tenilor dela București...”

TACHE PAPATRIANDAFIL: PORTRET (Salonul Oficial)

Câte pahare poate să bea singur, într-o noapte căpitan Madole, sunt înnumărate de mult. Deabia astăzi s'a aflat că Virgilică joacă căzăceasca sus, pe masă, printre sticle, fără să le atingă... Tânărului dela administrație îi place mult spritul cu puțin sifon și fata rușinoasă; din gură cântă admirabil, mai cu seamă naționale, dar ca fiocare om, o meteahună cam deochiată are: totdeauna când se întoarce dela chef, găsește acasă o goarnă de gramofon și noaptea întreagă, cu ea la gură, cântă pe mii de voci — năucește mahalaua, dar încolo băiat bun și foarte mult ciuit...

Și se mai știe multe...

...Cine n'a aflat, că d. Nae (prietenilor le este tare drag și-l mângâie — Puiu) minte toate fetele și până acum a iubit sincer patruzeci și șapte, fără să mai punem la socotcală rusoaicele... Poartă mănuși din cauza unghiilor murdare și se parfumează de două ori pe zi — așa-i deprins de mic... Oștează, plânge și bea mult...

...Cine nu știe de Mașa, că din nou a rămas în nouă luni, de aceea a și plecat pe repezeală la Chișinău; și cum să nu crezi, Doamne iartă-mă, dacă și-a cumpărat două lămâi, ca să aibă pe drum... Natalia vrea să fugă cu cineva (nu se spune cine) și să-l lase baltă pe Cinciu, cu logodna lui cu tot (asta se vorbește pe șoptite, la ureche, cu rugămintă, celui ce află, să nu bată toba)... Dusca nu mai poate iubi — dar nu-i adevărat; i s'au rupt ghețele și pe stradă nu mai poate ieși... Manca moare sigur, sigur moare până la toamnă... Raia zice că are boală de stomac, — minciuni, cât de colo minciuni (asta veșnic cu zâmbet se spune).

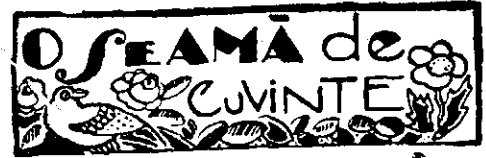
Și se mai spune...; ce nu se mai spu-

ne? Și se mai află... — ce nu se mai află într'un orașel din Basarabia, cu fete mari cari iubesc sincer dela 15 ani — „pe rusește numai“... (În astfel de ascunzișuri trebuie să se vadă odată, că unificarea nu-și are rostul).

Orașel cu bucurii mici și cu suferințe mari, omenesti, ce par mai mult neajunsuri; cu elită care-și dispută înțâctatea începând dela cinci mii de lei capital; cu soare și cu praf, cu întuneric și cu lună plină — și pe aici tot din treizeci în treizeci de zile, cu semiuțe de floarea soarelui și cu bomboane fondante — (gustul diferă dela unele la altele, dar plăcerea rămâne „absălat“ aceeași); cu cinematograf în totdeauna și cu teatru din când în când; cu certuri și cu dușmăni; cu prostie strigată sus, la drumul mare, și cu „deșteptăciuni“ care se „sting, așa cum s'au născut“... Oraș, însă fără o gazetă, cel puțin !...

Tighina

GEORGE DORUL DUMITRESCU

Celebrul pictor Prudhon, care avea printre elevele sale pe împărăteasa Maria Luiza, a fost întrebat într'o zi:

— Ești mulțumit de regala d-tale elevă?

— E o persoană bună, răspunse maestrul.

— Dar progresele ei?

— O, progresele ei lasă de dorit: Majestatea Sa crede că desenul îi murdărește degetele și ea nici nu atinge creioanele ei.

— Atunci, ce face în timpul lecțiilor?

— Doarme!

*

La vechi prieteni, d. Georges Courteline dejunează vesel. Două locuri au rămas goale, acele ale unei perechi care nu va veni, fără îndoială. Ba da, iată pereshea însoțită de un tânăr.

— Plecați! urlă Courteline ridicându-se brusca.

Oamenii se privesc cu neliniște. Dar Courteline se explică. Dacă cei trei se așează, vor fi 15 la masă. Și pentru nimic în lume, Courteline nu va sta la masă unde sunt 15 persoane.

— Plecăm, spuse tânărul femeii care sosise și care nu se supăra pentru atâta lucru.

— Ah! nu, strigă Courteline, pe d-ta te păstrăm. Unul din bărbați să plece!

— Asta e din cauza mea, spuse tânărul bărbat. Nu vă ocupați de mine...

— Ei bine, totul se aranjează, zise ușurată stăpâna casii. Suntem 12; perfect...

— Draga mea, șopti Courteline, care e vecinul ei, ești răutăcioasă. Pe bărbat ar fi trebuit să-l gonim.

*

Rudolf Valentino, artistul de cinematograf decedat de curând, lua masa cu câțiva intimi într'un restaurant din Bois, când o sărmană femeie se apropie de masa lui, întinzându-i câțiva trandafiri. Valentino luă o garoafă roșie, frumoasă, pe care o avea la butonieră și, învelind-o într'o hârtie de 1000 de franci, o puse în mâinile femeii, zicându-i:

— Ține, îți lipseau garoafe!

*

Un admirator al poetului scoțian Robert Burns vizită, după moartea acestuia pe văduva poetului și o rugă să-i dea vre'o amintire dela soțul ei.

Bătrâna doamnă răspunse că a dăruit toate obiectele de acest fel și că nu-l mai poate satisface.

Admiratorul insistând, văduva spuse necăjită:

— Ei bine, dacă nu vreți să mă luați pe mine, nu știu ce ași putea să vă dau, din ceea ce a aparținut soțului meu!

*

Într'o seară, într'o cafenea, un tânăr actor spune:

— Vă datorez o sută de franci, domnule de Max.

— Mie, dragul meu, te 'nșeli.

— Ba da! Vă asigur.

— Să știi că mie niciodată nu mi se datorează bani. Sunt destul de bogat pentru a da cu împrumut, dar sunt uneori destul de sărac pentru a da!

RUD. A. KNAPP

„Suzanne et le Pacifique“

— FRAGMENT —

de JEAN GIRAUDOUX

(Suzanne își descrie prietenele)

Victoria s'a născut odată cu mine, în aceeași zi. Viața noastră, dela optsprezece ani, era un mic match, și fiecare se căznea să-l câștige, sosind la masă cu o clipă mai de vreme, sau în grădină, cu nouă centimetri înaintea. Dar nu o întreceam de cât la fugă.

Fumul, pasările, ca le vedea când, pentru noi, erau încă nevăzute. Amintiri, avea unele care ajungeau până la vârsta de un an, și părinții ei se îngrozeau.

Noaptea, recunoștea satul unui țăran, după pasul lui, pe care îl găsea, dela comună la comună, deosebit. Puține fapte ar fi trebuit cu simțiri atât de ascuțite, pentru ca Franța să fie populată exact, pentru ca nimic din munca sticletelui, până și a cărții, să nu scape controlului omenesc. Când își făcea, de ziua ta, urări, aveai impresia că te afli, fără greș, în chiar minutul aniversării nașterii tale. Când zicea: — Ai dreptate! — simțai, cu adevărat, că licărirea și tihna, numite rațiune, se desprindeau în tine. Sub privirile ei, fiecare lucru, fiecare linie, își reluau valoarea și misiunea; sprâncenele îi erau dese, și împiedecau de minune, când ploua, să alunece apa de pe frunte, în ochi; se întâlneau; și nasul era adăpostit; genele îi păzeau ochii de praf, și intrau unele într'altele, ca piepteni, când se prindea un fir de păi în ele. Părul lung, o îmbrăca, și de culoarea castanei, ca și a frunzei aurite, de toamnă, o învăluia, nevăzută; arătătorul i se mișca, precum acul busolei, și când o vedeai cum pândește iepurele, ghemuită și gata să sară, înțelegeai de ce se îndoaie genunchii bărbaților și ai femeilor, înlăuntrul, și nu în afară.

Juliette Lartigue era mai vie, dar mai puțin la punct. Când îi era foame, îi străluceau ochii. Îi lăsa gura apă când cumpara parfumuri, și când vorbeai de Dumnezeu, i se mișca nasul. Dispunea de o sumedenie de reflexe, toate greșite; da palme în săptămânile sfinte, întindea mâna ca să-și dea seama de-i vreme frumoasă, și când îi cădea vre'o geană pe obraz, o culegea și o ronțăia, apoi. Cum zărea un animal, scotea tipătul altuia, și când o auziai cântând, te linișteai, știai bine că i este somn. Uneori se farda, mi-gălos; ne pregăteam să ne ducem la iaz, să ne scaldăm. Rostea fraze gemene și profivnice, cea dintâi începea cu: „din punct de vedere fizic“, cealaltă, cu „din punct de vedere moral“:

— Din punct de vedere fizic, nu-i bine de loc. Din punct de vedere moral, e desăvârșit. Din punct de vedere sensual, e serioasă. Din punct de vedere moral, e usorică.

Și când era vorba de ea, făcea, de mică aceiași deosebire. În patruzeci de zile, o cugetare adâncă o tăiașe în două, la nouă ani, și ne obișnuiserăm să-i strigăm pronumele sau numele de familie, după cum ne adresam Juliettei nămăntestii sau contrarei, eterate. Și niciodată, nu se înșela:

— Tu ce crezi, Juliette?

Juliette credea că pielea ei, frecată, miroase a mort.

— Ei, Lartigue, tu ce crezi?

O făceam să tresară, ca să-și iasă din rol. Atunci Lartigue, cuprinsă de fior, sub povara noastră, toate năpustite, toc mai credea că sufletul e nemuritor.

Așa că porneam spre ea tot ceea ce ni se părea dintr'un regu prea fizic, crabi,

raci, pășanjeni, sau tot ceea ce depășea morala noastră, incest, omor, sadism, lăsându-i grija să încerce granițele sufletului nostru.

Pășea, astfel, gingaș, odată sau de două ori pe minut, din neant în grație deplină. Uitam să spun că mâna ei stângă era totdeauna rece, mâna ei dreaptă, caldă... Dintre noi toate, ea cântărea mai puțin; totuși, la orice emoție, la orice apus de soare, repede o chemam, ca și cum am fi pus un gram pe talerul unei balanțe, ca să anulăm, pe celălalt, greutatea pungei de hârtie, obținând cântărirea exactă.

Marie-Sévère, de-acuma, a murit. Era condamnată, fuseserăm înștiințate de moartea ei subită; zece ani au supravegheat-o, neîncetat, ochii noștri, și nu se poate spune cât de puțin tresăriri și lumini, te fac să vezi pe fața unei prietene, că nu's prevestitoare de moarte. Fiecare dintre dorințele ei, era, pentru noi, ulti-

ma ei dorință, ne repezeam și, așa, o deprinseserăm autoritară. Uneori, ne ceda, par'că, îndată ce-și isprăvea răspunsul, ne porunca iarăș.

— Nu-ți mai dăm înghețată, Marie-Sévère.

— Nu nu-mi mai dați... Vreau înghețată...

Mută și stingherită, când conversația noastră de fete de pension lua ifos, când vorbeam despre patrie, căsătorii tănuite, suplicii chineze, ca și cum ar fi avut despre toate acestea, o chinuitoare experiență. A murit la mine, în odaia mea, și eu, toată săptămâna m'am culcat la ea, în patul ei; când m'am deșteptat, i-am găsit vestimintele, mobila, săpunul; era, par'că, tristă, să-și lecuiască până și trupul. Juliette și Victoria se fereau, acuma, de mine: aveam parfumul ei. A murit încet, sigur, stinsă ca cei cari se devotează și poartă un săculeț de radium, și ne-a rămas dela ea, trântită pe toate sofalele și cu gândul la ființa ei numai, aceeași amintire pe care i-am fi păstrat-o, de s'ar fi devotat unei cauze mari. Ținea să fie, de fiecare dintre noi, cea mai iubită, și pe fiecare o făcea să creadă că o iubește

JEAN NEGULESCU: PORTRET

PORTRE STRAINE

Jean Giraudoux

Te depărtezi, adesea, de abundență și revărsări, pentru ca, părăsind pe atleți și pe sanguini, să te regăsești, prinț al bobului de aur și al parcului minuscul, în ținutul bemolului și penumbrei, ironic și temperat. Există, (cine poate nega?), o igienă a literilor, — caligrafice sau nu, — care, la o altitudine de prosperitate, păstrează, cu aer de munte, bilanț și statistică, respirațiile adânci și, odată cu armonizarea forțelor, le indică ruajul, le potrivește emisiunea, le mângâie cascadele, fixează potoul până la care se cade să ajungă și măracinișul de care nu-i permis să treacă; mușuroaiele sortite distrugerii și recompensele finale, — carte, cunună și omagiu.

Cochetăria lui Giraudoux, e de a se fi abținut, prin jocul îndărătnic al manoperei literar-agile, dela odihna catapetezmelor bine implantate, dela robust și calmant, dela imperativ și hotărît. Brațului ridicat, ca o linie de hotar cu mușchi, el i-a nesocotit vigoarea, brutalitatea și recititudinea, și, sub pumnul strâns al categoricului, s'a strecurat, instantaneu și acid, opunându-i, din adăpostul depărțării, negațiunea unui deget, subțiratec și mobil.

Bunul gigant al artelor serioase, a obosit muștrându-l cu gesturi și simbol, și a renunțat, ținut de diavol în zadarnică expectativă, să convertească pe asemenea Puck, estompat în crepusculul tufișului și în ceața lumei.

Giraudoux trebuie, dar, cântărit, după ce cântarele mari vor înceta să lucreze, greutatea lui ne primind bascula grosolană. Pe talerul unei balanțe de orfevru, gramele lucrate cu migdală, puncte reci de soare, răspund, cu corpurile lor lucii, sideralului, în care materia, de bună seamă, e înlocuită cu raza prinsă, cu reflexul în mărmurir, cu apele, de mărgăritar și opal, incremenite. Ceeace urmărește, cu adevărat, pescuitorul Giraudoux, înțepând oglinda râului, cu o undiță de vacanță, e mai mult, să prindă, la vârful ei acerat și hipocrit, argintul, nu păstrăvul care se sbate, și răcoarea, după destul contact cu gheața curentului și cu patul de pietricele, la fund, rotunde, albe și perfecte. Imagina lui va lua, deci, o aparență de artificial și mecanizat, în antinomii și asociații neașteptate, cu montura ei bine pregătită; ea se va resorbi sau întinde, după cum înțelege să se localizeze într'un ac de cravată sau într'o baie de clestar. Ii lipsește amploarea generoasă, la cel dintâi examen, pe care, imaginativ ingenios, o lasă, am crede, pe seama Slavilor iluminați, creștini și dezorientați. Evită prea-plinul, prin rasă, aplecări și deprindere, viața lui internă reducându-se, voluntar, până la proporțiile unei nave de fildes. Din prea profunde și mari mine, un grăunte, cât o gămălie de ac sau de piper, care doar, pentru a-și împodobi, diamant, neastâmpă-

CATUL BOGDAN: COMPOZIȚIE (Salonul Oficial)

rată prețiozitate. Mai vedem, aici, sgârșita posesiune a deținătorului de minuni stilizate, pe care le încercuește, ținându-le, după ce au fost rând pe rând, mângâiate cu unelte de precizie ale unor simțuri educate, și cu acuratețea intelectului perfecționat, la o distanță patriciană, de rutilență, impurități, intimitate și lămuriri. Ni l'ar apropia, asemenea aptitudinii și egoisme, intoleranțe și eliminări de Tudor Argezezi și Jules Renard, dacă cristalizările celui dintâi nu s'ar învecina cu lăuntrica lui dominație, de puteri surpate în peșteri, dacă cel de-al doilea, nu ar izbucni, pe-alocură în racourci-urile sale, când nu's supravegheiate în deajuns, cu crispări, rictus și contorsiuni, sau constatări dezolante.

Facilitatea acrobatică a lui Giraudoux, nu se simte bine cu astfel de încruntări și neliniști, nici nu se îndreaptă spre tărâmuri periculoase prea mult. Originalitatea-i promțită și câteodată, prea unghiulară, șocul prea des de pietre rare și migălite, surplusul de constrângeri și de calambururi gravate, nu lasă, poate, loc veracității, dar, talentul fiind dat, recunoscută autoritatea, nici nu reclamăm de cât ce vrea să ne ofere, nu prea necăjiți că în insula lui, scăpăm de adevărul redingotei, al presului, al cravatei și al ministrului deștept.

Un film de notule, pe fondul banal, cum bine știți, al realităților, neglijate când îi place și răsturnate, după cum îi convine; traectoria înviorătoare a unui gând ornat și sprinten; proiectila, dincolo de normal, a zilnicului, trecută prin rețeaua celor mai urzite fire de iscodă și aventură. Atât.

Și, totuși, în ultimele finalități, mai este ceva, și este, (cine știe?), tot. Acestui sensual, cu aspecte de multe ori frigide, imaginele se impun, direct, printr'o colaborare, niciodată desfăcută, a simțurilor lui, salvându-l de retorica la care ar fi expus, și de patosul care l'ar duce, pe acest frenetic al cuvântului echilibrat, cu propulsiuni, atâtea, verbale.

Vârtejul lui Giraudoux, de fraze, se desfășoară, în cele din urmă, suflu, oprindu-se la conținuturi, după ce a făcut, în

aer, sfredel, de viziuni, și subliniază, cu o șerpuire, într'un cadru dictat de măsură, sau apucă într'o culoare, un personaj, o perspectivă, un tic sau o mișcare, abia perceptibilă pipăitului opac. Din opera întregă a unor aliații de acestea, însuflețite astfel și astfel conduse, iată că se desprinde, forte, un optimism păgân, și religios, am zice, sărbătorit, de plantă, dobitoc, rocă și mare. Si iată, minune la un atât de năvărit vâstar de civilizație, că vestimântul civilizației cade, că dăncing-ul e neglijat în sacadele emotionante ale unei Firi, pline de spontaneitate și grații. Pustiul dispare, în insula Sozanei, și rămâne, simplă, natura, și așa destul de prodigă în forme, tincturi, rochii și balette. În adormitele vechi impulsuri, amorfite în teatru și salon, dau un cuprins adevărat noțiunilor achiziționate, alături de pleacăciune și baston elegant, câștigă în vigoare și acuitate, și dobândesc o valoare absolută, străluciri de permanență și sonorități nici când strivite. Această recrudescență sfârșeste prin a îmbrățișa în acorduri, cele ce s risipite, și armonii, vibrație cu vibrație, cacofoniile de odinioară. Jongleur și trubaș, Giraudoux grupează, în cele din urmă, faun, în jurul clocotului de faună și floră, detaliile cu care, virtuoz, se distra, ca în jurul unui amnar, și, astfel, lasă unei clientele, pe care el nu o putea, în nici un chin, solicita, pe Rostand cu foilele multicolore și pe Mendès, cu pudrele Rozetei. O excesivă memorie vizuală și auditivă, o prosopie, de aici, cu atât mai bogată, cu cât mai ridicată de la verdele crud al primitivității, îl prezervă de alterațiile, senilitatea și dezordinea numiților mari oameni de mai sus. Nici solticărie poetică nici locuacitate grosieră.

Malțiozitatea noastră nu așteaptă, de acum, decât apropierea dintre această literatură și ronțăitorul de mijlocie al viață literară, marcel provostiană sau victor marguerittoscă, pentru ca să ne delectăm cu perversiune, la fiorii cinstului murcel de lante ciuruit, cu stupoare, de ploaia schinteelor electrice, accelerate.

ELENA PROTOPOESCU

mai mult. Eram toate la căpătâiul ei, în ziua când a murit:

— Ce fericire să mori, — n'a spus mai mult, — în fața celei pe care o iubești!

Se ghicea că celei, doar pentru una era spus, fără ca să se poată ști pentru care anume.

— Nu mori, Marie-Sévère!

— Nu, nu mor... Mor.

Traducere de EL. PROTOPOESCU

Floarea lui Sânzien

— Urmare —

CRIVAȚUL

(După o pauză în care a dispărut dela gratii, și peștera a rămas în umbră, i se aude tânguiala ca din adânc).

Eu pentru ce să fiu un orb?
De ce mireazma să n'o sorb?
Ași îndura orice prăpăd
Numai un mugure să văd —
M'ași rupe ca un sloi — în două —
De dragul unui strop de rouă..
Mi-ar vinde viața pe un fir
Ce poartă aur de potir!
Mi-aș rupe carnea 'n orice spin
Pentru lumina unui crin!
M'aș fărâma pentru un ram,
M'aș face humă, cum eram,
De ce Zefirul are drept
Să strângă florile la piept
Și eu nu am ?..

(pauză, apoi glasul :)
TURTURULUI CARUNT
(din peșteră)

Ci eu ți-am spus că nu ai drept
Să strângi ce nu-i al tău, la piept!
Ci eu am vrut, am vut să-ți spui:
Oricare gând cu floarea lui..
Cu floarea ei, oricare viață!
Sunt flori de câmp și flori de ghiță!..
...Ci florile care nu-ți sânt
Ursite fie pe pământ,
Oricât le-ai încălzi la piept.
Se sparg și mor, — că nu ai drept
Să strângi, ce nu-i al tău, la piept!
(Tăcere. Nu se aude decât plânsul Crivățului, apoi liniște.. Și deodată „Raza de lună”, fetița mică și aurită, intră sărind într'un picior. Scena se umple de lumină, florile se desfac lenese și râd, ca prin vis, — stropul de rouă, un copilăș în cămășuță albastră, își freacă ochisorii cu pumnii mici, se trezește și zâmbește..)

RAZA DE LUNA (printre flori, trezindu-le pe rând)

Firicel de iarbă, firicel de albă,
Floare de răsură, garofiță albă,
Floricele roșii toate strânse'n salbă,
Surioare bune, surioare dragi,
Ochi de lămâiță, ochisorii de fragi, —
(uncei flori, cea din urmă trezită):
Știi ce mă aduce surioară bună ?

FLORELE

Iată raza l.. raza l..

STROPUL DE ROUA (întinzând mânuțele spre ea)
Raza mea de lună!

RAZA DE LUNA

Surioare bune, ne'ncchise în glastre,
Surioare albe, surioare-albastre,
Dacă-mi dau o boabă darurile voastre,
Eu, o veste bună vând pentru polen l..

O FLOARE (tresărind)
Vine Sânzien ?

ALTA

Vine Sânzien ?

RAZA DE LUNA

Altă, altă veste, florilor, vă vând, —
Și ți-o vând și ție mușetel plăpând,
Și ți-o vând și ție, strop de rouă blând l..

FLORILE

Ce e? Ce e? ce e?..

RAZA DE LUNA

Mai 'nainte, birul!

(Toate florile îi întind staminele cu polen și cupele cu nectar).
Ia de-aici l..

ALTA
De-aicea l..

ALTA

Soarbe-mi tot potirul!..

RAZA DE LUNA

(după ce a primit polen dela toate)
Și acum, tăcere l..
E aici Zefirul!..

O „ROCHIȚA A PASARICEI“

Vai!.. Și-s desbrăcată!..

RAZA DE LUNA

Cine-i duduia ?..

O FLOARE

N'o știi bună rază ?.. Nu ?.. Este „Rochița Păsăricii“

RAZA DE LUNA

„Vine! Ca să știți v'am spus-o..

„ROCHIȚA PASARICEI“

Unde mi-i rochița? Unde-am pus-o?..

O FLOARE (bobului de rouă)

Bob de rouă — haide!.. Fă-mi-te ogliudă
Să mă uit în tine..

RAZA DE LUNA

Plec, să nu mă prindă

Vreau ca să mă bucur, printre flori să lunc,
Poate vine norul și-atunci mă întuiec..

(fuge)

ALTA FLOARE

Oh! Ce bine-mi pare!

ALTA

Am să'ncerc să-l laud!..

(Stropul de rouă bate din mânuțe)

O FLOARE

Cum, îți suni bănuțul?

STROPUL

Nu mă vezi? Aplaud..

(Toate florile râd. Mireazma lor se revărsă și inundă grădina. Potop de raze de lună intră în scenă deschizând drum „Primăverii” și „Zefirului”. Razele se risipesc cântându-și cântecele, în timp ce mână în mână. Primăvara și Zefir ascultă în extaz).

I-a RAZA (horind)

Soră rază, rază soră,
Razele de lună 'n horă
Să-și horească hori de-argint
Pe argint de mărgărit..

(Câteva raze de lună se strâng Primăverii. Alte câteva se adună lângă Zefir. În fund, în colțul de umbră de lângă peșteră, unde rămăsese ingenunchiată, cu fruntea răzimată în mușchi, Muma Vânturilor treptat, a luat parte cu gândul la jocul celorlalți, ascultându-le cântecele).

MUMA VANTURILOR

Primăvara-i tristă, când zefirul minte!
Nu rămase floare, ca să n'o alinte..

ZEFIR (ușuratec, primăverii)

Eu, zburai prin luncă, prin frunziș, prin soare,
Până'n umbra serii, am glumit cu-o floare..
(desprinzându-și din aripă, o petală)

Uite o petală din corola ei!
Ea mi-a dăruit-o!.. Și ca doi cercei,
De polen de aur și de aur greci,
Boabe de stamine ți-am adus în dar.
Era albă floarea, gândul ei amar
Când am părăsit-o.. însă, pentru tine!

PRIMAVARA

Cine-ți crede ție, vânt sburdalnic, cine?..

(urmenză)

N. MILCU și RADU GYR

Cenușa zilelor de mâine...

Cu degete arătătoare pe fruntea palidă, ușor
Cu două degete pe frunte și-am limpezit melancolia
Era pe gândurile tale, o păclă sarbădă, un nor
Ceva din spaima inoptării când impietrestе ciocârliа.

Ai presimțit năluca zilei de mâine, lunecând pe noi
Trecând, cu foșnete de ghiață pe inimile discordate,
De-ai tresărit? In mine, calmă tot vechea liniște străbate
Și-aceiași candidă credință când amintirile-ți destoi..

E-atâta liniște în mâna cu care tâmplele-ți culeg
Cu care vântur înorarea de pe lumina frunței pale,
Încât majestuoasa pace a sufletului meu întreg
O simt, august, cum se coboară în larva temerilor tale.

Inseninează-te, de-acuma! Sunt lacrimi de mărgăritar
Și danțelate ametiste în Maiul plin de cer și soare...
Cenușa zilelor de mâine n'o mai primi să te 'mpresoare
Căci zănele coboară 'n unde și cântă lacul de cleștar!

VICTOR EFTIMIU

In urma-mi

In urma-mi : casa părintească,
grămadă de bărne, de mușchiu și de iască...
în fața ei : biserica și făuriștea celor doi țigani...
pare'ar fi mii de ani,
abia îmi mai aduc aminte...

Mâna pe volan !
Nainte ! —
Ne chiamă amiaza nebună, fierbinte...

Sboară peste poduri, peste-abisuri, peste munți cărunți
ca peste nevăzute punți,
pe loc bătut, pe loc nebătut,
pe drumul fără capăt și'nceput !...

Calea'n urma noastră țipă, urlă, șueră, latră
și-aruncă după noi cu pumni de piatră...
Mâna pe volan !...
Amiaza ne afâță ca un soare african...
Suflete mut,
trup în flacări, spectru de lut,
drumul așteaptă să fie bătut...
Ceasul nostru fatal a sunat,
în mii de turnuri noi a sunat,
Nu-i timp de-adastat,
nu-i timp de pierdut ! !...

In goană

Am lăsat la marginea abisului
Calul ostenit al visului
și-aprins m'am aruncat
— mecanic dârz, halucinat —
în năprasnica locomotivă-a dorurilor fără de hotare
pentru ținte, cine știe unde, dincolo de zare,
pentru goane aspre și biruitoare,
pentru prăbușiri fulgerătoare...
Drumurile'n urma și'nainteа mea alcargă,
se potionesc și cad, se rup, cotesc, aleargă...

Inima îmi bate'n piept să-l spargă, —
Viață tu, vijelios, sublim prăpăd
trecând în goană văd,
Ca prin mii și mii de ochi cu văd
Ce strâmtă-i lumea, și ce largă ! !...

A. COTRUȘ

De vorbă cu V. Demetrius

ARGHEZI, COCEA, GALACTION, DUCA. — „LINIA DREAPTA“. — LA „VIATA SOCIALA“. — CRUZIMEA LUI CARAGIALE. — INCEPUT DE SERIE... — TANARA GENERAȚIE I...

Scriitor cu suflet modest — modest până la necunoașterea și nerecunoașterea de sine — străin de zarva cafenelei literare și deci de orice posibilitate de premiu, V. Demetrius își poartă în literatura noastră capul lui cu păr leonin albit de auri dar cu privirea de bașm blând și bun.

Intâmplarea a voit să-l cunoaștem mai de aproape într-o vară de odihnă în preajma răcoroasă a Mănăstirii Agapia. Aci a văzut el, cu o rară înțelegere de oameni și cu o poezie a trecutului nebănuită la acest prozator aspru, figuri din vechea Românie, atât de nobilă în spirit, și în special pe Galaction tânăr și monden, cu ultima cravată la modă și cea mai galantă adusă în buzunar, în ajunul intrării lui unile între bolțile uimitoare și divine ale misticismului creștin — fără să știe, fără să presimțea că va fi dus de mână de o femeie cu mare suflet bolnav în aceiași Mănăstire Agapia.

V. Demetrius avea încă pe el, pe sufletul lui, pe hainele și în privirea lui preoasă pe care l-a descris: Prin V. Demetrius Bucureștiul intră pentru întâia oară în literatură română, cu înfățișarea uliilor lui, cu uzinele și moravurile din jurul uzinelor, cu figurile suple ale femeilor deteriorate de mașini, cu „sefi“ de poliție, între felinare oarbe, crai imorali și nepedepsiți. În vremea când nu se bănuia măcar puțința unei literaturi urbane, când efluviiile umanitare ale socialistilor naționali sau internaționali creuseră o falsă literatură de iobagi pentru uzul orașenilor miloși, V. Demetrius, observator autentic ridicat la un nivel moral apreciabil în această lume amorală a artiștilor, așterne cele mai veridice documente ale vieții orașenești dinainte de război, în pagini care dacă ar fi fost mai puțin minuțioase și verosimile ar fi fost luate în seamă și literate.

Un cercetător atent al istoriei romanului românesc va rămâne uimit de faptul că V. Demetrius a fost mai puțin răsplătit ca mulți alții, pentru o muncă de scriitor care înseamnă, istoricește, și începutul romanului orașenesc. Dar V. Demetrius știe că răsplata muncii spirituale, tot prin spirit va trebui să vie...

ARGHEZI, COCEA, GALACTION,
DUCA

N'aveam nici un prieten literat, când i-am cunoscut pe Grigore Pișculescu, mai apoi Galaction, și pe Nicolae Cocea, iar ceva mai târziu pe Arghezi.

Aveam 18 ani cred, era prin anul 1896 sau 1897. Tot atât de tineri erau și ei, n'am visat și am năzuit împreună într-o frățietate, ce n'o văd astăzi la nimeni. Ne socoteam fiecare un exemplar aparte, inedit și original, și aveam de sigur impresia că toți la olaltă alcătuim un mănunchi armonnic. Idealiști, cinștiți, suflete curate și orgolioase, așa se pare că eram toți. Tot pe-atunci l-am cunoscut și pe I. G. Duca, distinsul om politic, pe care, ca literat, îl pot socoti vlăstărit din aceeași tulpină.

Cea dintâi manifestare a grupului nostru a fost la revista „Artă și literatură

română“, unde Pișculescu a publicat un studiu asupra Iuliei Hasdeu, Cocea nu-vele și eu versuri. În 1900—1901, Nicolae Cocea pune la cale prima sa editură și tipărește, una după alta, repede: „Versuri“ de V. Demetrius, „Chestia Orientului“ de I. G. Duca și alte două lucrări, cu același format, aceeași figură, așa ca dintr-o colecție ce avea să dăinuiească.

„LINIA DREAPTA“

În 1904 înființez cu Arghezi „Linia dreaptă“, revistă bilunară. Cele două curente literare de atunci, al „Semănătorului“ și al „Vieții Noi“, mi se păreau extremiste. Adevărul era la mijloc; — voiam să croim un bulevard printre amândouă, Arghezi la stânga, eu la dreapta. De aceea, de și aveam poezii de stânga în sertarul meu, n'am publicat în „Linia dreaptă“ decât din cele care le-ar fi admis și semănătorii. De altfel eu publicasem la „Semănătorul“ și între mine și St. O. Iosif exista acea prietenie literară, ce se poate numi și respect. Partea polemică a revistei o făcea Arghezi. Socoteam pe vremea aceea că nu voi scrie niciodată proză, și am fost nevoit, la „Linia dreaptă“ chiar, din lipsă de materie, să scriu și să public câteva schițe.

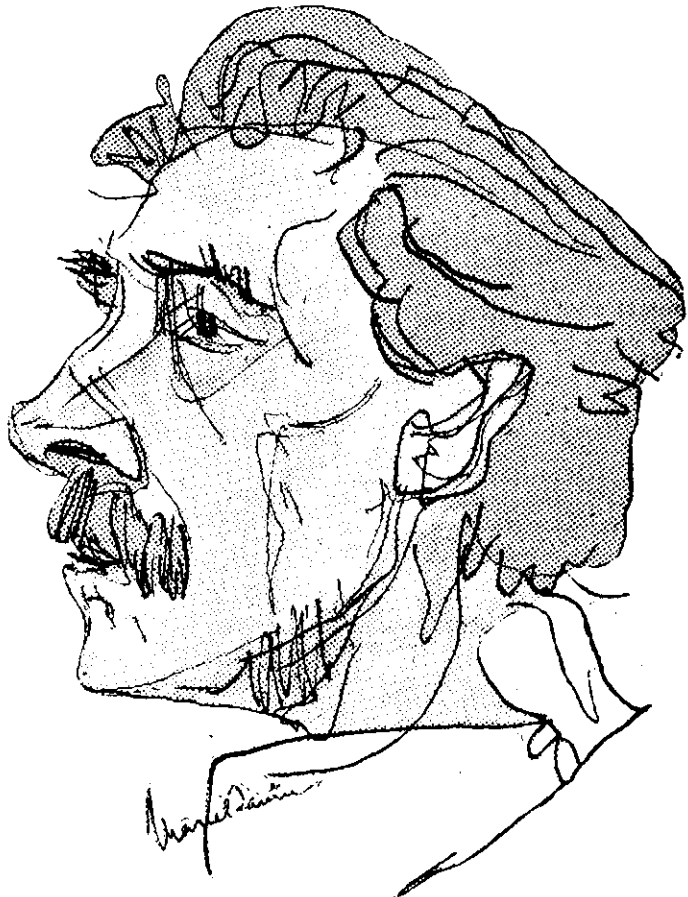
LA „VIATA SOCIALA“

Cei patru tovarăși s'au risipit adesea, în străinătate, în provincie, la țară. Carriere, vocațiuni, se rosteau cu fiecare din noi deosebit și în corul altor grupuri. Prietenia însă insista. Mai făcurăm cu toții o revistă, mare aceasta „Viața Socială“. La această publicație iau parte și ca prozator. În ziarul „Viitorul“, al cărui director era I. G. Duca, am publicat o serie de povestiri mari și mici și primul meu roman: „Păcatul rabinului“.

CRUZIMEA LUI CARAGIALE

Indurasem multe asprimi, viața îmi arătase fața ei cea mai cruntă și mai jalnică. A trăi, n'am simțit că e o voluptate și n'am găsit în mine îndemnul să răd de oameni, numai fiindcă sunt prosti. Realismul lui Caragiale mi se părea aranjat, artistic, în vederea ironizării, — cu o satisfacție personală aproape de neiertat. Am zăgrăvit lumea așa cum o vedeam eu, cu milă, cu dispreț, cu frățietate, și suferind la olaltă cu ea.

Fiecare din prietenii mei își săpa o cale proprie. Fără să vreau să mă despart de ei, m'am găsit pe un drum singuratic... Dragostea și admirația pentru ei mi-au rămas. Toți au muncit. Ce și cât va dăinui din strădania unui sau a altuia, și dacă mă voi găsi alături de vreunul din ei, la ultimul bilanț, nu știu și nu vreau să mă mai întreb.

V. DEMETRIUS

desen de Marcel Iancu

INCEPUT DE SERIE...

Din generația, care scrie astăzi romane, constat că eu am început seria, cu „Păcatul rabinului” și cu „Tinerețea Casandrei”, continuându-mă și sporindu-mi terenurile. După viața mahalalei fucureștilor, am desfășurat în trei mari romane cronică țării de la 1900 până la declarația de război a României, moravurile și pasiunea politică, singura care băntue la noi, în: „Orașul Bucurici”, în „Domnul deputat”, în „Domnul colonel”. În „Petre Nicodim” am descris boema unei vremi în Capitala noastră. Multe m'au interesat: caractere, moravuri, idei, oameni, atmosfere; am căutat să le dau viață și multe n'oi fi izbutit. Am revenit dese ori la poezie.

TÂNARA GENERAȚIE

Tânara generație de scriitori de acum nu mă cunoaște cumsecade și e în firea tinereții să nu se uite înapoi, nici în juru-i măcar, ci la propriile sale procreșturi, departe. Am încă imens de mult de spus, de reluat și de creiat!

Ceiace e un semn al adevăratei maturități. Vechile cărți revăzute de acest nou Demetrius nu vor avea decât de câștig iar tânara generație va fi bucuroasă să se regăsească într'un scriitor cu vastă experiență care va avea, desigur, și dibăcia să adopte — așa pentru a-i juca o farsă! — apucăturile de stil ale acestui timp artistic, fripol și original...

F. ADERCA

C. MEDREA: STATUETA

Impărăția ei *)

de MARCEL SCHWOB

În noaptea aceasta citeam și degetul meu urmărea rândurile și cuvintele: gândurile îmi erau aiurea. Imprejuul meu cădea o ploaie neagră, oblică și tăioasă. Și flacăra lămpii lumina ceașca rece din cămin. Și gura mi-era plină de un gust de pângărire și de scandal; căci lumea îmi părea obscură și luminile mele erau stinse. Și de trei ori îmi însemnai:

— Aș vrea atâta apă mocirloasă pentru a-mi potoli setea de infamie.

„O sunt în fața scandalosului: întinde-ți degetele spre mine!”

„Trebuie să le arunci în noroi, căci nici odată nu m'au dispregiat.”

„Și cele șapte pahare pline cu sânge mă vor aștepta pe masă și licărirea unei cununi de aur va scânteia pretutindeni!”

Dar un glas care nu-mi era de loc străin răsună și chipul celei ce apăru nu-mi era de loc necunoscut. Și ea striga aceste cuvinte:

— O împărăție albă! o împărăție albă! cunosc o împărăție albă!

Și fără să fiu surprins, întorsei capul și îi zisei:

— Mic cap mincinos, mică gură ce minți, nu mai există împărății, nici împărății. În zadar doresc o împărăție roșie. timpul a trecut.

Și această împărăție de-aici e neagră, dar nici nu e o împărăție; căci un popor de împărăți întunecați își agită brațele. Și în nici o parte din lume nu se află o împărăție albă, nici un împărat alb.

Dar ea strigă din nou aceste cuvinte: — O împărăție albă! o împărăție albă! cunosc o împărăție albă!

Și vrusei să-i apuc mâna, dar eu mă îndepărtă.

— Nici prin tristețe, zise ea, nici prin violență. În acest timp există o împărăție albă. Vino după cuvintele mele; ascultă.

Și ea tăcu și eu mi-amintii.

— Nici prin amintire, zise ea. Vino după cuvintele mele; ascultă.

Și ea tăcu și eu mă afindai în gândire.

— Nici prin gândire, zise ea. Vino după cuvintele mele; ascultă.

Și ea rămase tăcută.

Atunci distrusei în mine tristețea amintirii mele și dorința violenței și toată inteligența mea dispăru. Și rămăsei în așteptare.

— Iată, zise ea, vei vedea împărăția, dar nu știu dacă vei intra acolo. Căci sunt greu de înțeles, afară de cei cari nu înțeleg; și sunt greu de pătruns, afară de cei cari nu pătrund mai mult, și sunt greu de recunoscut, afară de cei cari n'au nici o amintire:

Intr'adevăr, iată că tu mă ai și nu mă ai mult. Ascultă!

Atunci, în așteptarea mea, ascultai.

Dar n'auzi nimic. Și ea clătina capul și-mi zise:

— Regreți violența și amintirea și distrugerea ta nu-i de loc sfârșită. Trebuie să distrugi pentru a obține împărăția albă. Spovedește-te și vei fi liberat; lasă-ți din nou în mâinele mele violența și amintirea și le voi distruge; căci orice spovedanie e o distrugere.

Și eu îmi însemnai.

— Îți voi da tot, da, îți voi da tot. Și le vei lua cu tine și le vei nimici, căci nu mai sunt destul de puternic.

Am dorit o împărăție roșie. Avea în-

părăți săngeroși ce-și ascuteau săbiile. Femei cu ochi întunecați plângeau pe corăbii chinezești împovărate cu opium. O mulțime de pirați îngropau în nisipul insulelor lăzi grele de metaluri topite. Toate prostituatele erau libere. Floții încrucișeau drumurile sub palidul zorilor. Multe fete se îndopau cu lăcoșie și desfrâu. O bandă de îmbălsămători au reau cadavrele în noaptea albastră. Copii doreau iubiri îndepărtate și păcate ignorate. Trupuri goale așterneau lespezile etivelor calde. Toate lucrurile erau unse cu arome arzătoare și luminate cu lumânări roșii.

Dar această împărăție e ascunsă sub pământ și eu m'am trezit în mijlocul întunecimilor.

Și atunci avusei o împărăție neagră, care nu este o împărăție; căci e plină de împărăți cari se cred împărăți și pe care o întunecă cu operele și poruncile lor. Și o ploaie sumbră îi umezea noaptea și ziua. Și eu am rătăcit multă vreme pe drumuri, până la licărul tremurător al unei lămpi ce-mi păru centrul nopții. Ploaia îmi udase capul; dar sub mica lampă am trăit. Aceea care o ținea se numea Monelle și amândoi cântasem în această împărăție neagră.

Dar într'o seară mica lampă se stinse și Monelle fugi. Și multă vreme am căutat-o prin întunecimile acelea, n'am putut s'o mai regălesc. Și în seara aceasta am căutat-o în cărți; dar am căutat-o în zadar. Și m'am pierdut în împărăția neagră; și nu pot uita micul licăr al lui Monelle. Și în gură simt gustul infamiei.

Și imediat ce putui vorbi simții că distrugerea se săvârșise în mine și așteptarea mea e lumină de un tremur și auzii întunecimile și glasul ei spuse:

— Uită toate lucrurile și toate lucrurile îți vor fi redate. Uită pe Monelle și din nou va fi a ta. Astfel sună cuvântul nou. Imită câinele mic de tot ai cărui ochi nu sunt deschiși și care caută dibuind un cuib pentru botul lui înghețat.

Și aceea ce-mi vorbea, strigă:

— O împărăție albă! o împărăție albă! cunosc o împărăție albă!

Și fui copleșit de uitare și ochii mei iradiară nevinovăție.

Și aceea care-mi vorbea, strigă:

— O împărăție albă! o împărăție albă! cunosc o împărăție albă!

Și uitarea pătrunse în mine și locul inteligenței mele deveni profund de candid.

Și aceea care-mi vorbea, strigă din nou:

— O împărăție albă! o împărăție albă! cunosc o împărăție albă. Iată cheia împărăției: în împărăția roșie e o împărăție neagră; în împărăția neagră e o împărăție albă, în împărăția albă...

— Monelle, strigai, Monelle! În împărăția albă e Monelle!

Și împărăția albă apăru, dar ea era inconjurată cu ziduri albe.

Atunci întrebai:

— Și unde este cheia împărăției?

Dar aceea care-mi vorbea rămase tăcută.

trad. de N. FURCA

*) Din „Le livre de Monelle”.

Brașovul

ARDEALUL ȘI PROBLEMELE CULTURALE

Intre „tinerii oțeliți” și „bătrânii ramoliți”

Al doilea oraș săsesc așezat, în colțul cel mai de sud-est al Transilvaniei, ca strajă la trecătoarea Branului ce ducea spre capitala Țării Românești și la trecătoarea Buzăului ce ducea spre schela Brăilei, este orașul cetate Brașov.

Existența acestuia este confirmată încă de pe la sfârșitul veacului al XIII-lea cu denumirea germană de „Cronstadt” orașul coroanei.

Așezarea acestui oraș cetate este mai fermecătoare ca a Sibului și poziția mult mai îndrăzneală, fiind pionul german cel mai avansat.

Din această pricină întărirea acestuia a fost chiar de la început foarte puternică, contribuind întru câtva la aceasta și vestiții cavaleri Teutonici, aduși în părțile acestea de către regele Andrei al II-lea, aventurier de cruciade.

De zidurile Brașovului s'au isbit de multe ori și oștile române și ele au fost martore răzburării române împotriva trădătorului Moise, secuul în 1603²⁾, precum și a lui Gabriel Bathori în 1611.

Trecutul politic, economic și cultural al ambelor Principate a fost strâns legat de existența acestei așezări săsești.

Domni din ambele Principate, încă

Guvernul ungar era bine informat asupra frământărilor din sânul partidului național român. „Tinerii oțeliți căutau într'adevăr să înlăture dela conducere pe „bătrânii ramoliți”. Guvernul ungar arăta, în comunicatul său, publicat în numărul trecut, că principala și singura cauză a acestor tendințe era înclinațiunea „celor mai în vârstă spre o apropiere de maghiari”. Acesta era, fără îndoială, unul din motivele, de care au fost determinați „tinerii oțeliți” în acțiunea lor, dar nu era nici singurul, nici cel principal. Guvernului îi convenia însă să scoată în evidență acest lucru, fiindcă îi servea ca un bine venit pretext de-a pune la dosar „multele memorii din partea fruntașilor români, de care guvernul luase cunoștință, dar al căror studiu nu-l terminase încă”.

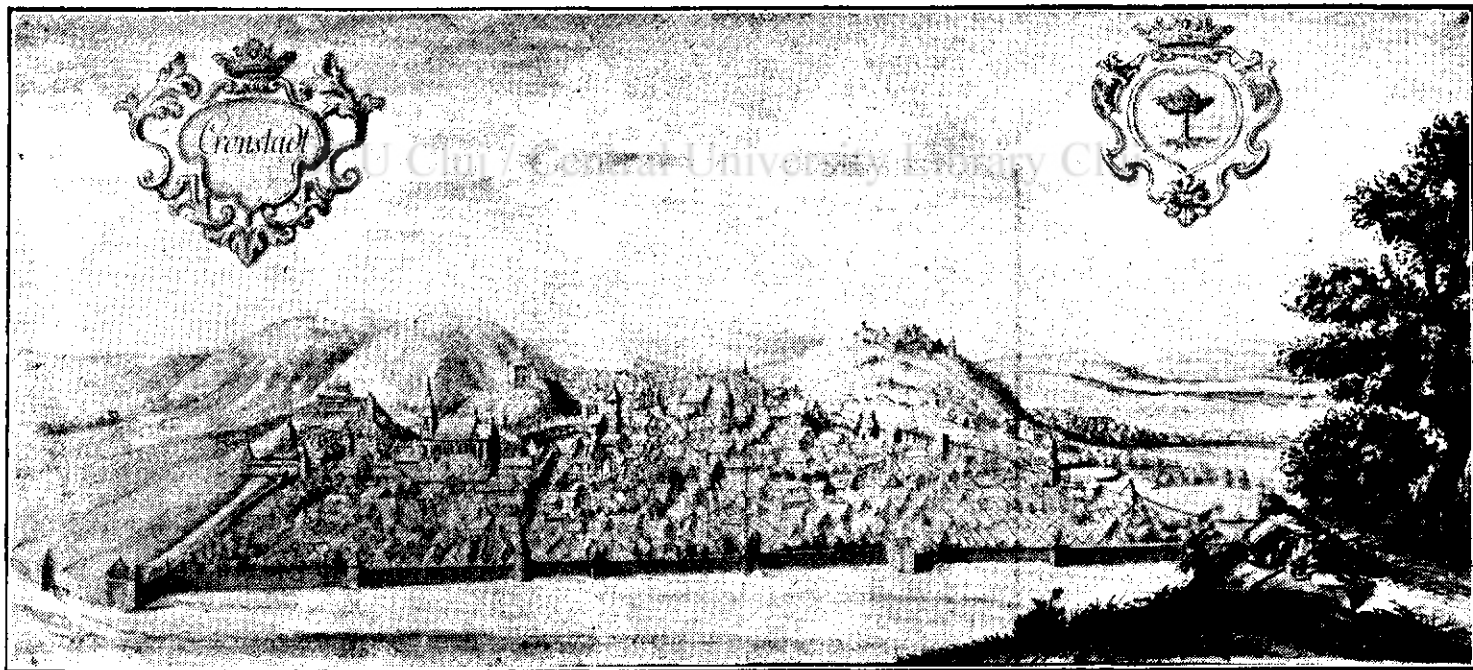
Cercurile politice maghiare din Budapesta nu s'au mulțumit însă numai cu rolul de spectator al frământărilor din sânul românilor, așteptând desfășurarea firească, sau chiar nefirească, a lucrurilor. Ele au crezut că era momentul oportun ca prin o intrigă să grăbească această desfășurare.

Pe cei bătrâni îi credeau destul de compromiși prin încercările lor de împăcare. Trebuia găsită modalitatea de-a compromite și pe cei tineri. Și aci s'a recurs la o infamie fără pereche. Anume s'a lansat știrea, că unul dintre „tinerii oțeliți” s'ar fi prezentat fostului ministru de interne Kristoffy, căruia i s'a oferit în numele tineretului român o colaborare cu guvernul, cu condiția ca acesta să-și dea concursul său la răsturnarea „bătrânilor ramoliți” dela conducerea partidului național român și la instalarea „tinerilor oțeliți” în locul lor. Intriga a prins și puțin a lipsit ca ea să devină fatală pentru noi.

Cercetarea părții politice a acelor evenimente va avea să dovedească adevărul în această gravă chestiune, care a cauzat multe și durcroase suferinți popoului român din Ardeal.

Pe noi ne interesează aici numai partea socială a acelor frământări și efectele lor asupra vieții culturale.

Svonul lansat de cercurile guvernamentale ungare a fost crezut de oficialitatea partidului național român și acel tânăr, despre care se afirmă cele de

BRAȘOVUL, după o stampă din sec. XVIII.

din cele mai vechi timpuri, nu numai că își au adăpost sub zidurile Brașovului, dar și ajutoare bănești și material pentru luptă.

Din timpuri străvechi stăpânii comerțului românesc, pe care știau să și-l cumpere cu bani grei, au fost brașovenii.

Tot brașovenii — în epoca modernă a istoriei noastre — sunt cei care au ajutat și au căutat să atragă pe domni noștri în sfera politicei habsburgice ei făcând legătura între cei dintâi și cei de al doilea.

De la Brașov apoi ne-au venit meșteri

în cioplitul pietrei, care se observă în încadrările frumoase de la ferestrele și ușile lăcașurilor de rugăciune; precum și în lucratul lemnului în confecționarea așa numitelor trăsuri brașovence.

Tot prin Brașov a pătruns la hoerii noștri gustul rafinării și al lucrurilor de preț.

În figura noastră observăm în unghiul din stânga într'un cartuș frumos lucrat stema orașului, în un câmp argintiu într'un trunchiu rupt de copac o coroană regală, stemă ce a rămas până astăzi.

În partea din dreapta într'un alt cartuș apoi numele orașului.

Figura ne reprezintă orașul pe la 1755. În aceasta observăm eșind în evidență renumita biserică săsească — biserică neagră — cea mai veche și mai măreață din țara sașilor. În planul din fund cetățuia, sau mai bine zis castelul, iar în-

tre aceasta și tâmpa se strecoară pierzându-se în zare cartierul românesc cu biserica Sf. Nicolae în mijloc. Zidurile înconjurătoare sunt destul de puternice și prevăzute cu numeroase turnuri de apărare.

Turnul primăriei, în care stătea strejerul de pază, deși mai mic ca cel al bisericii negre, nu lipsește nici aici.

În colțul din stânga de jos autorul, spre a da mai mult farmec tabloului, ne reprezintă un păstor ce se odihnește privind și turma din care se zărește doar un țap.

Frumoasă i-a fost menirea acestui oraș, și el și-a îndeplinit-o cu multă conștiințiozitate, păcat însă că mai mult spre folosul neamului săsesc.

²⁾ Pe zidul unui hotel din Brașov se găsește lipită o placă de marmoră în amintirea luptei dintre Radu-Șerban, domn muntean și Moise secuul, voevodul Ardealului.

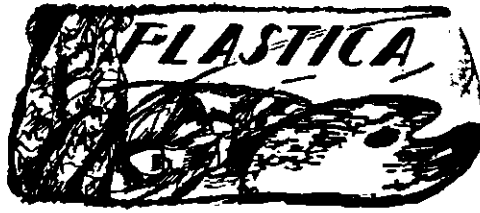
sus, și care n'a fost altul decât d. Octavian Goga, a fost timbrat de trădător de neam. Dacă ținem seama de mentalitatea opiniei publice românești din Ardeal din acele vremuri ne putem ușor închipui ce efect dezastruos a putut avea acest lucru, care părea cu neputință și care totuși era susținut cu toată hotărârea de „bătrânii ramoliți”. Adevărul părea a inclina cu atât mai mult în partea acestora, cu cât din rândul lor și în numele lor eșise pe teren ca cel mai aprig acuzator d. Alex. Vaida-Voevod, despre care nu se putea spune că era ramolit și care aparținea, după toate circumstanțele, mai curând taberei „ceilor oțeliți”.

Situația era penibilă. După Ioan Slavici și Vasile Mangra... poetul Oct. Goga. Lucrul părea de necrezut, dar totuși îndoiala cuprinsese multe inimi și prăpastia sufletească între cele două tabere devenea tot mai mare. Intreg Ardealul era împărțit în două: unii cu comitetul național, care deținea prin tradiție naționalismul integral, iar alții cu „tinerii oțeliți”, cari voiau răsturnarea situației. Lumea rămăsese zăpăcită în fața argumentelor „zdrobitoare”, ce le aducea zilnic comitetului național. Duelul se dădea la urmă între d-nii Goga, și Vaida și discuțiile degeneraseră în certuri personale. Tabloul adevărat al situației produsă de acest conflict l-am dat într'un articol anterior, unde prin citații din declarațiile făcute de fruntași ai vieții publice românești din Ardeal arătam, că o situație mai tristă nu s'a cunoscut până atunci în istoria poporului român ardelean.

Frământările acelea au avut un viu ecou și în vechiul Regat și cercurile politice din București își dădeau seama, mai bine chiar decât ardelenii direct interesați, de pericolul național general, dacă desbinările din Ardeal ar fi continuat în proporțiile începute. Pentru a pune capăt neînțelegerilor a fost trimis d. C. Stere în Ardeal, care după multă stăruință a reușit să facă un compromis între cele două tabere adverse. Astfel s'a făcut o împăcare între „tinerii oțeliți” și „bătrânii ramoliți”, din care cei dintâi au ieșit înfrânți, fiindcă conducerea partidului rămăsese tot în mâna bătrânilor, cari reușiseră să facă din noul lor organ oficios „Românul” un ziar tot atât de bun cum era „Tribuna”, care în Martie 1911 fu silită să-și înceteze apariția.

Prin cearta politicianilor cultura națională era pusă în fața unor noul desiluzii și a unor păgubitoare desorientări. Toată energia și sacrificiile materiale și morale, depuse în jurul ziarului „Tribuna”, erau șterse cu buretele și bieltul public cititor, nu mai știa în al cui scris s'a mai creadă. Distrugerea „Tribunei” era o nouă crimă față de cultura națională. Se pare că comitetul național avea o deosebită pasiune de-a distruge orice infiripare culturală.

Înființarea „Românului”, care a apărut la 1 Ianuarie 1911, a pus din nou în discuție importanța chestiunii de-a se readuce centrul mișcărilor politice dela Budapesta pe teritoriul locuit de români. Experiența cu scoaterea ziarului „Lupta” în Budapesta a dat faliment complet. Oamenii mai prevăzători, cari nu stăteau sub nemijlocita influență a cerurilor descrise mai sus și nu erau conduși de dorul de răzbunare asupra „tinerilor oțeliți”, cari, deși greșiți în metodele lor, erau bine intenționați, reprezentau principiul de-a întări presa politică, iar nu de-a o slăbi. Prin urma-

SALONUL OFICIAL

II

— SALA HIMEREI —

PICTURA

În sfârșit Salonul Oficial a izbutit să aibă — (deocamdată provizoriu) — un local adecuat menirii lui.

Deși cam departe, și deci mult mai la îndemâna amatorilor cari își pot îngădui risipa timpului, casa actuală a plasticilor te bine-dăspune dela început prin înfățișarea ei curată, primitoare, europeană.

Dacă locașul acesta ar fi fost proporționat la întinderea mișcării noastre artistice, dacă s'ar fi aflat în centrul Capitalei, și dacă ar fi fost definitiv achiziționat — ne-am fi putut mândri cu o nouă și necontestată izbândă a ministrului Artelor.

Un hall, două saloane mari și o sălișă laterală cuprind cele două sute treizeci și una de lucrări acceptate anul acesta de Juriu.

Spre deosebire de Salonul precedent, în care se primiseră prea multe pânze mari, grele, întinse și indigeste — Salonul actual are un aer de tinerească sprinteneală și un balsam, cochet, de ghiocei pimăvăraticii.

Mărturisim din capul locului că ne simțim, ori când, mai luminoși sufletește în mijlocul tineretului, de cât în societatea bătrânilor.

Și mai îngăduitori.

În tineretul de astăzi stau marile noastre nădejdi, de mâine; în bătrânii noștri — (afară de câte-va glorioase excepții) — zac dezamăgirile noastre negre și pentru totdeauna neșterse.

Dar să lăsăm viitorului sarcina dreptei cântăririi a generației trecute — iar noi să pășim, cu spiritul dezbrăcat de intoleranță, în prima sală mare, din dreapta hall-ului, unde, în fund, Himera de aur a vădăhului, străjuiește avântată, multicolorile panouri, ca un sol al Cerului, scăldat în lumină.

re, părerea lor era ca „Românul” să nu apară tot la Arad, ceea ce însemna distrugerea sigură a „Tribunei”, ci într'un oraș din Ardeal, de preferință tot la Sibiu, care era cel mai puternic centru românesc. A triumfat însă părerea acestora, cari voiau ca apariția „Românului” să însemne totodată și distrugerea „Tribunei”.

„Tribuna” a contribuit foarte mult la formarea unui apreciazabil număr de cititori, dar aceștia tot nu erau de-ajuns pentru a asigura existența a două ziare, care apăreau în aceeași localitate și deci în mod fatal aveau același caracter informativ. Am putea afirma însă cu toată hotărârea, că în caz când „Românul” ar fi apărut la Sibiu ambele ziare ar fi putut să existe spre folosul general al neamului.

ION BAILA

Așa dar :

ADRESCU EUGENIA : ... nudă...
BACALU CONSTANTIN : ... „Zi tristă la Giurgiu” și „Șantier la Ramadan” sunt două bucăți în care pictorul a știut să surprindă — (mai ales în prima) — dezolarea specifică micilor orașele de provincie, unde viața, redusă la necesitățile mărunte ale existenței, se deapănă domol, monoton și deprimant. Unele alăturări, aproape contradictorii, de culoare: violet-verde, cobalt-portocaliu — imprimă și mai mult acestor pânze caracterul bacovian al țârgurilor abandonate în uitare. Dar acestea sunt alăturări cromatice, îndeobște primejdioase...

BALȚATU ADAM : se luptă îndârjit cu materia picturală, pe care a început s'o aple și s'o stăpânească din ce în ce mai intim și mai viguros. Amatorii d-sale l'ar fi dorit însă pe d. Balțatu, mai atârșat, la rezolvarea problemei, așa de interesant prezentată anul trecut : nudul.

BAILLAYRE AUGUST : în „Portretul d-nei și d-lui L. D...” greoi.

BAȘCU DUMITRU : are incontestabile calități picturale, dar cari cer a fi călitate metodice la focul unei discipline mai riguroase.

BOGDAN CATUL : se impune cu cea mai frumoasă echilibrată compoziție din sala Himerei. Pânza aceasta, cuminte, atent studiată, care trădează, la autor, o concepție de artă nesilită și un bun gust înăscut, — ne îndrituiește să sperăm mult în artistul acesta pe care l'ănuim încă foarte tânăr. Dacă d. Catul Bogdan va ști să se debaraseze de obsesiunea unui jaune, de o lividitate aproape vulgară, cu care, nejustificat, jonglează astăzi — suntem siguri că triumful definitiv al paletelor sale va veni încă și mai curând.

BUNESCU MARIUS : ...poetul suav, delicat, ușor trist, al aspectelor noastre urbane, rămâne neîndestulător reprezentat aici, față de recenta d-sale expoziție.

CANTACUZINO M. GEORGE : ...în cele două peisagii, ulei, — interesante, de altminteri, sub raportul culorii — ni se pare prea puțin concentrat. Afectarea unei degajări tehnice poate însemna, câte odată, insuficiența de rezină sau ușurința în organizarea tabloului.

COMANESCU IOAN : în ambele d-sale pânze este, încă inconsistent, plutitor și vag.

CATARGI H. HENRI : expune două bucăți : o natură moartă, cu frumoase calități de ton, dar prea împrăștiat construită și, întrucâtva, goală — și o admirabilă „Țigancă”, având un prunc în brațe, impresionantă prin concentrarea asupra motivului și degajarea lui de orice adaosuri inutile. Construcția strânsă, a acestui tablou, sobrietatea culorii așa de adecuată temei, acordurile adânci de grîuri și brunuri de o rară calitate, dau acestei pânze — în ciuda figurii arhibanalizate de „făcătorii” de țigănci — o înfătoșare, cu adevărat solemnă. E pentru prima dată când vedem omul în pânzele d-lui Catargi. Întâlnirea aceasta — mărturisim : neașteptată — a fost pentru noi o revelație înaltă. Viitorul carierei d-lui Catargi stă ascuns în figura omenească.

COCEA LAURA : nu s'a debarasat încă de tonalitatea aceia, fals-lukienească, de citron ars, care răștrânge prea simțitor studiul naturii numai în interiorul palid al camerei. Socotind calitățile mari ale d-nei Laura Cocea, credem că o campanie riguroasă de plaine-air l'ar stimula retina obosită și i-ar varia paleta cu tonuri, proaspete, vii, surprinzătoare.

CONSTANTINESCU ȘTEFAN: e în plin și serios progres. „Țărani” d-sale, cu deosebire, sunt de o rară frumusețe, în desenul lor, dar — mai cu seamă — în acordurile așa de nemeșteșugite stabilite prin înfrățirea, în masse mari, a negrului, citronului, albului-mat.

CUȚESCU STORCK CECILIA: atacă în „Ritmul” d-sale o pânză prea mare față de puterea și dezvoltarea picturală a motivului. De aceea panoul acesta pare gol, sârman și monochrom.

DIMITRESCU ȘTEFAN... stabilește în „Țigăncile din Dobrogea” o notă cromatică proprie — de un pitoresc conținut, laolaltă viguros și cald, expresiv și discret, odihnitor și obsedat.

D. Ștefan Dimitrescu are rafinamentul, sănătos și cuminte, al artistului de rasă.

ELEUTHERIADE MICAELA: degajează inteligență, grație, îngemănări de tonuri fine și armonice. face un pendant onorabil maestrului Th. Pallady.

GHENADESCU ALFRED: expune o singură bucată — „La lucru” — care e o piesă realizată cu inteligența și bunul simț.

GRECEANU OLGA: se menține — cu o încăpățănare stranie pentru un talent așa de frumos — într-o manieră bastardă care balansează între vitrail și cubism. Totuși ambele d-sale portrete sunt interesant compuse...

GRIGORESCU CORNEL: „Catedrala din Menton” e o bucată bună, dar cam uscată în materie.

GROSSMAN-BULYGHIN-NADIA: academia cubistă — cubism academic.

GRIGORESCU LUCIAN: îl cunoșteam sub altă înfățișare. Astăzi ne apare obsedat de o formulă curentă în apus — și nu una din acelea care convin temperamentului d-sale. Îl așteptăm pe d. Lucian Grigorescu să se fixeze.

HOLBAN PETERS GEORGETA: deși încă lipsită de viziune proprie, d-sa aduce totuși o notă de studiu atent și o serioasă preocupare de a se afirma.

IONESCU DORU: același.

IONESCU-SIN: expune cele mai inteligent compuse și cele mai pline de grație nuduri — din toată sala aceasta. De anul trecut și până acum, culoarea d-sale a câștigat în suculență și căldură.

IORGULESCU-YOR C. PETRE: „Oriental” d-sale, cu frumoase calități de culoare, este pica turmentat construit, prea împrăștiat, cel puțin față de titlul, care, așa ni se pare, cerea o închegare mai calmă, bazată pe predominarea orizontalelor.

KESSLER AUREL: ...față de debutul d-sale de anul trecut — (unde se vedea excelentul desenator, dar nu se bănuia încă pictorul) — a făcut un pas mare către pictural. Cele două uleiuri ale d-sale, expuse acum, sunt dovada netăgăduită.

LUCASIEVICI LAETIȚIA: ... peisajul d-sale e — în pofida intențiilor autourei — cam gol și monochrom.

MANCIULESCU N. APOSTOL: atât în „Iarna” cât și în „Natura moartă” are crudități inutile și viduri, cari ar fi putut fi, credem, ușor evitate.

MICHAILESCU CORNELIU: face, lent, trecerea dela „arta nouă” — abstractă, și anostă ca o problemă de descriptivă — spre artă pur și simplă. Îl așteptăm neconținut — și cu nădejdi mari — pe limanul libertății de simțire și exprimare.

MIHAIL ION: același ca și anul trecut.

MIHAIL LUCREȚIA DARIA: nu ne atrage cu „Prietenii” d-sale, vulgari, fără să fie expresivi. În schimb piesa de nud „Mitsou” este o lucrare corect clădită, viguros colorată, și plină de grație. Nudul femeii desbrăcat de grație — ori că d

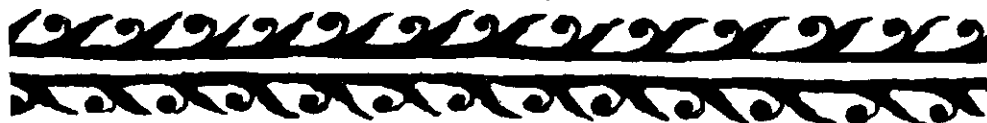

LA NATIONAL: „CONU LEONIDA FAȚA CU REACȚIUNEA” ȘI „NOAPTEA FURTUNOASA”.

Am mai spus cuvinte bune directorului Teatrului Național, pentru faptul că a reluat admirabilele comedii ale lui Caragiale.

Ar fi și inoportun și ineleant să mai stăruie cineva să arate ce considerabilă importanță au comediiile lui Caragiale, atât din punct de vedere al istoriei dramaturgiei românești, cât și din punct de vedere al reprezentăției artistice.

Pitorescul lor e neconținut fraged; umorul lor e de-al nostru propriu și profund ca însuși viața națională: măiestria, cu care sunt făcute, a înfrânat toate metodele școalelor, ce s'au succedat; a înfrânt fiindcă măiestria lui Caragiale e pornită dintr'un formidabil talent și dintr'o neasemuită putere de observație

reșit pictural — rămâne un sex inform. E treaba misoginilor să popularizeze astfel — dar nu a artistului.

MIRACOVICI PAUL: expune o „Biblică” inteligent compusă și cald colorată.

MISSIRLIU CELLA: are, în cele două piese cu „flori”, un simț special pentru acorduri vagi — și un remarcabil bun gust.

PAPATRIANDAFIȚ, TACHIE: în „Portretul unui muzicant” dar mai ales în „Portretul roșu” se lămurește, din ce în ce mai temeinic, un păctor cu strânsă disciplină, preocupat la olaltă de problemele stilului și ale culorii.

PETRAȘCU G.... același vrăjitor al cromaticii — dar insuficient reprezentat anul acesta.

PALLADY TH... în afară de „bustul de femeie”, — discret — primăvărată melancolie — mai expune un „nud” — o simfonie blondă — de o suprapământescă delicatete. Pentru neamul românesc arta lui Th. Pallady înseamnă cea mai înaltă coardă a sensibilității picturale. E firesc deci, ca... românii specifici să nu-l înțeleagă, nici să-l guste...

POPESCU ȘTEFAN... a văzut în vigurosul și formidabilul peisaj industrial al „Reșiței” — o cochetă, fragilă, tanăparentă, vapoasă siluetă panoramică — și a exprimat-o, așa cum a văzut-o: cu o seamă elegantă.

POPESCU VASILE. Ingenios construit și armonice organizat în culoare „peisajul bucureștean” este o lucrare simpatică, serioasă, de bun gust. Dar „Natura moartă” e, prin excelență, o pânză de înaltă valoare picturală, în cari negrul, vermillonul, brunurile, alburile și griurile, laolaltă putenice și fine, se suprapun, se alătură, se înfrățesc, se valorifică într'o orchestrație ireproșabilă. E cca mai bună lucrare din câte cunosc în activitatea acestui tânăr artist — și, neîndoios, una din cele mai puternice din actualul Salon.

POPP SABIN... are, în tripticul d-sale, înecateabile armonii cromatice, intelli-

sincere, originulă și sintetic creatoare.

Să însemnăm câte ceva despre artiști.

În „Conu Leonida față cu reacțiunea”, au avut roluri: d. N. Săvulescu (Conu Leonida), d-na Sonia Cluceru (Coana Eftimița) și d-na Olga Țăranu (Safta).

O primă observație: nici d. Săvulescu, nici d-na Cluceru nu s'au silit să dea impresia, că ar fi doi soți în maturitate, care să impresioneze prin naivitatea explicațiilor lor, așa de înapoiată asupra faptelor și ideilor. Au tins parcă într'adins să provoace impresie, mai mult prin costume (în special d-na Cluceru). Iar d-lui Săvulescu i-a lipsit tonul necesar, ca să dea acea impresionantă lămurire, care face în mare parte farmecul piesii, asupra bănuclii, fantaxiei...

S'a simțit prea mult, atmosfera tinerescă.

În „Noaptea furtunoasă” au susținut rolurile d-nii Ion Petrescu, I. Brezcanu, A. Athanescu, A. Pop Marțian și d-nele Maria Ciucurescu-Bulfiniski, Eugenia Ciucurescu și d-na Victoria Mierlescu.

D. Ion Petrescu, venerabilul societar, e titularul lui Jupân Dumitrache. Rolul acesta întinereste desigur pe fruntașul artist. Directorul teatrului, d. Sandu Flodoș a provocat d-lui Ion Petrescu, marca

gent susținute pentru o frescă. Dar găsim o bruscare în legătura dintre măsile portretelor, — riguros familiare și realistic urmărite — și între gesticulația, bizantino-simbolică, a personajilor. Singura figură, din acest interesant portret de familie, care corespunde, ca realizare, intențiilor autorului, este chiar silneta artistului. Doaltminteri și capul și întreaga structură fizică a d-lui Sabin Popp se pretează minunat la transpuneri în notă mistică.

RAMNICEANU MERICA... în ambele d-sale „naturi moarte” admirabil conduce dealtminteri, ni se înfățișează — prin abuz de aritmetică tehnică — glacială.

SCHWEITZER CUMPANA: expune două peisagii — cărî se contrazic reciproc.

SOROCEANU TACHE... e anul acesta aproape inexistent. Bucățile d-sale par pe panoul actual, prizărite și anemice... Grabă sau indolență?...

STERIADI AL. JEAN... expune un „interior de cafenea turcească” lipsit de culoare locală — și „Inalte furnale la Reșița”... în culoarea cafenelei turcești. Peisagiul din Reșița este totuși o bucată viguroasă și expresivă.

STRAMBU IPOLIT: același...

TEODORESCU SION ION... „Compoziție murală șipot ulei...” — tablou în gamă, de frescă, sinilit, în care elementele specifice românești abundă într'o magistrală combinație, piramidală. În genul acesta d. Th. Sion este imbatabil.

TUJDOR N. P.... este, în „Dimineața” d-sale, de un colorit agreabil prin vioiciunea lui tinerescă. Desenul însă e prea scolaric urmărit, adică: corect, uniform, inexpressiv.

VIORESCU LEON: insuficient reprezentat față de surprinzătoarea d-sale expoziție, recentă, care l'a plasat, definitiv, printre cei mai buni coloristi ai noștri.

DEMETRIADE-BALACESCU: expune două naturi moarte hotărît agreabile.

Insemnări

GRAIUL ROMANESC

□ Numărul pe Martie, (3), din prețioasa publicație despre care am relatat deunăzi și care apare — oricât am jigni modestia redactorului ce se ascunde ochilor lumii — sub înțeleapta îngrijire a d-lui Emanoil Bucuța, aduce un material din cele mai interesante.

D. G. Vălsan scrie în „România la Marea Neagră” — despre o hartă a Moscovei și a ținuturilor dobrogene, anterioară morții lui Petru cel Mare (1725), dar posterioară anului 1711, al luptei dela Stănilești, deoarece teatrul vestitei lupte e însemnat prin două spade încrucișate. Numirile și ținuturile dobrogene sunt altele scrise.

Sulina (Sulina), Bantzak, (Balcic, etc.) Interesantă e alterarea Portkitzia (Portkitzia), pentru Portița, numele, și până azi, al înguste strâmtoni, ca o „portiță” prin care comunică cu Marea Neagră și lacul Razelm și Dunavățul, al patrulea braț al Dunării. Numirea era cunoscută în hărți dela începutul sec. XIX. Acum se întâlnește atestată cu o sută de ani înaintea celor mai vechi isoave: „E cea mai veche numire românească înregistrată de hărți pe țărmul Dobrogei. Ea arată că din vremea lui Dimitrie Cante-

mir, Românii nu numai că trecuseră în Dobrogea dar că înaintaseră până la țărmul Mării, unde trebuie să fi fost de un timp destul de îndelungat ca să-și poată lăsa urme în toponimie.

Mai arată că nu numai păstorii români cu turmele treceau în Dobrogea, ci și pescari veniți să pescuiească la Mare. Portița se află la capătul grindurilor de nisip sterile, în mijlocul apelor, unde nu aveam ce căuta ciobanii, dar unde era unul din locurile cele mai prielnice pentru întinderea „inchisorilor” de prins pește de Mare”.

Apoi, d. Th. Capidan, face — în „România din Macedonia” — o severă critică studiului d-lui St. Romansky: „Makedonskite Români”, pe care-l găsește prea mult tributar studiilor, greșelilor și lipsurilor d-lui Gustav Weingand. Descrierea elementului românesc din Macedonia este partea cea mai prețioasă la d. Romansky, de oarece e făcută din constatări personale, totuși numărul de 80.000 (afară de cei din Epir, Tesalia, Albania și tracia), al populației macedo române, cât era dat de Weingand e scăzut arbitrar la 70.000. Și totuși se știe că număratoarea lui Weingand era defectuoasă: el considera un număr de case de fiecare comună și de fiecare casă socotea 5 persoane.

D-l Capidan arată cum în comuna Livădz din ținutul Meglen, comună cu 500 de case, de aromâni veniți din muntele Gramoste, sunt familii și cu 20 de membri, locuind o singură casă cu mai multe camere.

Informațiile despre Megleno români sunt și mai eronate. După Romansky sunt 11 comune de români din care unele pe cale de a se bulgariza”.

Adevărul, zice d-l Capidan, este că sunt șapte comune cu un orășel (Nânta), românești și restul bulgarizate. Un fenomen frecvent însă, peste care Romansky trece este aromânizarea megleniților — cum e cazul comunei megleno-române Tarnăreca. În concluzie d-l Capidan socotește lucrarea lui Romansky tendențioasă.

Bogate informații statistice ni se dau într'un articol anonim „Români uitați din plășile Nicopole și Rahova din Bulgaria”. Ni se vorbește de un total de 5460 gospodării române, sau cel puțin 22.000 de suflete, care deși pașnici și muncitori, își urmăresc în tot ceace ar putea să le vorbească de originea lor etnică. Școală și biserică românească n'au. Cărțile bisericesti române li s'au confiscat, în școli, copiii sunt amendați: „vorbiți numai bulgărește, cinci leve amendă pentru un cuvânt românesc”.

Urmează o bogată cronică, între altele se pune la punct reaua credință a d-lui Gustav Weingand care scrie într'o foaie bulgărească că „în cadrulaterul Silistra-Dobrica n'ar exista nici un singur Român”, arătându-se că numărul populației românești e de 30.000 față de câte 100.000 Bulgari și Turci, majoritatea dintre ei veniți după 1880.

Se amintește între altele de vechiul cuib de pescari Români dela Turtucaia a cărui școală românească împlinea în 1913, o sută patruzeci de ani și că statistica bulgară din 1910 arăta 4056 Români, față de 3466 Bulgari și 2485 Turci.

Un succint rezumat — îndreptariu în limbile franceză, germană, engleză și ita-

liană, completează acest valoros număr al „Graiului Românesc”.

Pentru amatori reamintim: Red. și administrația: str. Cortului 8.

IN CAUTAREA UNEI PAROHII

În vreme ce Patriarhia obținea dela Direcția Teatrului Național pentru motive de profilaxie religioasă scoaterea de pe afiș a lui „Păcală”, inocenta snoavă a d-lui Horia Furtună, — în două numere consecutive (XIX 1 și 2) din „Viața Românească” și sub titlul de mai sus, Teromonahul Damian Stănoiu, publica un rechizitoriu la adresa întocmirilor bisericesti, a cărui autenticitate chiar dacă n'ar fi întru totul adevărată, ar trebui considerată ca atare, atât de vioaie și desavuroase sunt năvurile și metehnele pe care paginile acestui surprinzător debut în lumea literilor, le dă la iveală.

Numind aceste însemnări, această navelă de extinse proporții rechizitoriu de bună seamă, păcătuim, întrucâtva. Căci nu e vorba să recunoaștem în părintele Artemie și în tovarășul său, călugărul Averchie, două nume proprii din lumea monasilor, nici satele și județele pe unde își plimbă Artemie sărăcia în căutarea unei parohii, nu le vom urmări pe hartă, ca să știm de există.

E vorba de realitatea lor artistică, care e mai de preț decât cea pământească. De aceea, dacă într'un fel am păcătuim, într'altul, nu suntem tocmai departe de adevăr. Moravurile desvelite de autor sunt un rechizitoriu cu atât mai sever cu cât artistul e mai perfect. Dacă pentru anecdotele lui Speranția nimeni nu avea de ce să se sinchisească, nu ne-ar surprinde instituirea unui index patriarhicesc, care să excomunicie aperature de artă sacrilege. Și „în căutarea unei parohii” ar fi printre primele țintuite.

Dar să nu exagerăm.

Toată povestea celor doi călugări, păniți dela mănăstire în căutarea unor vieți mai comode și întorși după peripeții comice, la mănăstire ca'n sânul cel mai comod, se ridică la înălțimea unei adevărate creații de artă, nu atât prin prețiosul material de observație, cât prin atitudinea scriitorului, un umor monahicesc — dacă există — o filosofie resignată și înduioșătoare, ceva din duhul apostolilor, care multe văd și multe iartă. Și zicând acestea ne simțim, ispițiți să cităm câte ceva din peregrinările lui Atemie fie pe la Codirla, pe la Gătița, fie la Podaruș din Maramureș — scene de un comic reținut, care vădesc în Teromonahul Damian Stănoiu un scriitor cu vocație.

Dar greutatea alegerii și proza noastră aspră ne opresc deopotrivă.

D-L CATON TEODORIAN LA TEATRU

□ Nu însă, cum ar bănuși cetitorul, director la Național. Poate că autorul „Bujoreștilor” n'ar fi fost printre cei mai puțin indicați pentru fotoliul lui Ion Chica. Pentru aceasta oare, să nu fi fost d-sa încă director la Național?

D-l Caton Teodorian e numit inspector general al Teatrelor. E o minimă satisfacție la care meritele artistice ale autorului „Greșelii lui Dumnezeu” — această piesă nedreptățită — indicau pe d-l Caton Teodorian.

PERPESICIUS

bucurie de a trăi clipe de glorie, acum când trupul-i e zbuciumat de muncă și de ani.

D. Ion Brezeanu, titularul lui Nae Ipingescu, a dat rolului toată amploarea cuvenită, cu dragostea și pietatea pe care le-a avut față de marele Caragiale, sub a cărui călăuzire a creat rolul și a compus toate amănuntele pitorești.

D. Ion Brezeanu e fără doar și poate, neîntrecut în piesele lui Caragiale.

D. Atanasescu se identifică cu Chiriac Spunând acestea, aducem un merit omagiu talentului viguros al d-lui Atanasescu.

D-na Victoria Mierlescu a făcut pe nefericitul băiat de prăvălie, Spiridon. D-sa cu o entuziasă silință și de sigur și cu o netăgăduită intuiție, izbutește să dea o notă originală rolurilor ce i se încredințază.

D-lui Pop Marțian, i s'a încredințat rolul lui Rică Venturiano. Se cuvin toate felicitările, celui, care l'a ales pentru acest rol. Și se cuvin toate cuvintele bune și cât mai entuziaste, artistului Pop Marțian pentru că a dat un Rică Venturiano într'adevăr admirabil.

Pentru noi, cari urmărim cu simpatie, tot mai atentă, izbânzile acestui foarte talentat artist, succesul lui de Miercuri seara ne întărește în convingerea, că la Teatrul Național, se formează un artist cu mari perspective.

Crearea rolului Coanei Veta, d-na Maria Ciucurescu-Bulfinski a arătat ce uriaș talent stăpânește.

Dacă în caracterizările, ce se fac artiștilor, s'a spus cu toată autoritatea despre o artistă a Naționalului, că e „mare”, apoi aceasta s'a spus, a trebuit să se spună despre d-na Maria Ciucurescu-Bulfinski.

Foarte bine a fost și d-na Eugenia Ciucurescu în Zița.

Toate cuvintele bune pentru directorul de scenă.

B. CECROPIDE

E C O U R I

REDAȚIONALE

În numărul viitor vom publica o foarte interesantă convorbire pe care

GIOVANNI PAPINI

a acordat-o d-lui **Mircea Eliade**, cu prilejul vizitei acestuia la Florența.

Convorbirea e însoțită de un portret inedit și ultim, al lui Papini.

□ Începând cu numărul viitor, redactorul nostru, d. **Perpessicjus** își revine regulata redactare a **Mențiunilor critice**.

□ Din motive de ordin tehnic **Calendarul vieii**, ciclul de poeme al d-lui **Ion Păltăreanu** continuă în numărul viitor.

□ Cefitorul care a urmărit interesantul studiu al d-lui **Ramiro Ortiz**, va re-lua, de bună seamă fraza tăiată din motive tehnice, brusc, în numărul nostru trecut.

□ O explicabilă — însă nu mai puțin de regretat — eroare tehnică a făcut ca poema „**Seară**” a d-rei **Virginia Gheorghiu** din numărul nostru trecut să apară sub iscălitură străină. Republicăm poema în numărul de față și cerem scuzele de rigoare.

SCRITORII

□ În tiparul „**Cărții Românești**” și cu originale gravuri datorite d-nei **Maria Pană Buescu**, a apărut:

Hermanosa din Corint, povestea unei letaitre, de **Marcel Romanescu**. (100 pag. — Lei 50).

Poetul „**Lsvoarelor limpezi**”, președinte de **Academia Română** practică cu egal succes poema de culoare antică, fiecă traduce și adaptează „**Cântarea Cântărilor**” fiecă se inspiră de la cele vechi, precum aceste terține din care alcătuiește povestea **Hermanosei** din **Corint**.

□ Plin de surpriză și lumină apare elegantul volum alb **Nelinisti** al poetului **I. M. Rașcu**, tipărit nu de cine știe ce editură cu nume și renume ci — cum glăsuiește modest, o notă finală — de un prieten al poetului.

Să-i mulțumim pentru neașteptatul dar. **I. M. Rașcu** e un poet autentic în versurile cărui un suflet de o rară puritate trece liniștit ca un pârâu între maluri de flori.

Tiparul „**Lupta**”, **N. Stroilă**, 58 pag. — lei 40.

□ Colaboratorul nostru, d-l **Ion Călugăru**, autorul recentului volum de fantezie epică — **Paradisul Statistic** — care cunoaște un frumos succes de librărie, va tipări în curând un volum de povestiri populare.

PLASTICE

□ Societatea de Belle-Arte din **Basarabia** a organizat în sediul **Licenului Real „Alecă Rusu”** (str. Regele Carol colț cu str. **Mihail Cogălniceanu**), expoziția de pictură și sculptură a artiștilor basarabeni. Expoziția va rămâne deschisă până la 5 Mai 1927.

INTUNECARE de CĂZAR PETRESCU

„În noul său roman „**Intunecare**”, care cuprinde peste o mie de pagini, autorul continuă a studia ceea ce numește foarte curios „erupția subconștientului în viața reală”. Acest mare roman are ținta de a zugrăvi ceea ce a fost deja atins în trecut în **novela „Prietenul meu Jean”** din volumul „**Scrisorile unui război**”, adică evoluția vieții de după război. Romanul începe în 1916 și sfârșește în 1926, deci îmbrățișează ultimii zece ani.

Misticismul tânărului scriitor român, lipsit complex de idee religioasă, dar însetat de adevărul lumii de dincolo, are cea sfâșietor și aproape tragic: s'ar spune un pelerin, pășind cucernic spre o țintă necunoscută, dar pășind șovăelnic în întuneric nepătruns. Unde va merge? La ce capăt va ajunge? Va fi zadarnic să încercăm a ghici astăzi. Nu cunoaștem de cât primele etape ale unui drum care va fi poate foarte lung și care este desigur foarte frumos și foarte curios.

(Extras din studiul asupra scriitorului român **Cezar Petrescu**, publicat în „**Les Nouvelles litteraires**” Nr. 217).

CONGRESUL DE BIZANTINOLOGIE

La al doilea congres de bizantinologie, ținut zilele trecute la **Belgrad**, savanții noștri în frunte cu d. **N. Iorga**, au contribuit cu lucrări de erudiție și discutând felurite la desăvârșirea științei bizantinologice.

Spécim dintr-o comunicare oficială:

D. prof. **N. IORGA** a făcut două comunicări, dintre care, una în sesiunea plenară (în cea dintâi d-sa stabilește principiile generale după care se poate admite că a existat în ev. mediu, bizantin, și arată că el se poate urmări după aceeași criterii ca și în Apus, în raport cu dezvoltarea celor trei forțe: Imperiul, Biserica și Organismele Populare. Acest ev. mediu se poate socoti ca încheiat la sfârșitul sec. XII-lea, când organismele populare din Balcani se desrobesc de imperiu.

În a doua comunicare, d. **Iorga** comentează un nou isvor, descoperit de d-sa, care dă o frumoasă povestire populară a cucerniciei **Constantinopolei** de către **Turci**. E o povestire tradusă în românește de stolicul **Ct. Cantacuzino** după un original necunoscut. Analizând d. **Iorga** arată că povestirea se datorește desigur unui grec din **Pera**, importanța acestui isvor e că reprezintă punctul de vedere popular pe când celelalte 4—5 isvoare pomesc eventual din alte puncte de vedere.

D. **N. CONSTANTINESCU**, pe baza documentelor bizantine și a câtorva texte felurite interpretate de savanții ruși, înlătură teoriile acestora cu privire la întocmirea sateilor de moșneni din Imp. Bizantin, stabilind întreținut lor caracter de organism economic, fiscal și administrativ, deosebit de al comunelor moderne.

D. **M. C. SUTZU**, **București**, a făcut o comunicare asupra monedelor bizantine, arătând că originea acestor monede se găsește în **drahma**, arică sau **pergamonică**. Sestertul, ca unitate de valoare, având ca subdiviziune asul, a fost bătut la început le argint; **Caesar** a fost acel care a pus în circulație aureus-ul.

D. **N. BANESCU-Cluj** vorbind de stăpânirea bizantină la **Dunărea de jos**, a demonstrat că această stăpânire a fost neîntreruptă în **Dobrogea** de azi, în tot cursul veacurilor XI și XII. Președintele sesiunii, savantul german **Gerald**, a mulțumit d-lui **Bănescu** pentru luminile aduse în această chestiune. Unul din delegații bulgari, din sentimente patriotice, a încercat de a combate, dar fără nici un fel de succes, cele expuse de profesorul român.

D. **HENRY**, secretar al misiunii franceze în **România**, a făcut și d-sa o comunicare asupra principiilor arhitecturii religioase sârbești în școala moldoveană.

D. **G. I. BRATIANU-Iasi**, vorbind de comerțul genevez în imperiul bizantin arată importanța documentelor geneveze și venetiene din sec. XIII-lea pentru istoria administrației bizantine, în special în ce privește regimul vamal. D-sa scoate în evidență însemnătatea stirilor privitoare la exportul cerealelor și politica alimentară a imperiului bizantin în această perioadă. O a doua comunicare a d-sale este o contribuție la istoria Cetății Albe.

D. **O. TAFRALI-Iasi**, a arătat că vechea capi-

tală, **Curtea de Argeș**, mai păstrează trei monumente de artă curată bizantină: **Sân Nicioară**, **Adormirea Maicii Domnului**, unde se adăpostesc moaștele sfintei **Filoteia** și **Biserica Domnească**. Cele două dintâi fac parte din numeroasa serie de capele construite de **Asan al II-lea** în sec. XIII-lea, **Biserica Domnească** aparține de asemenea stilului constantinopolitan foarte răspândit în **Tracia** și **Bulgaria** în sec. X—XIII. Acela splan, spune d. **Tafrali**, aceeași construcție și aceleași elemente originale; scara tălmăcită în zid se vede numai la **Bisenicile** din **Tracia**.

D. **C. MARINESCU-Cluj**, pe baza documentelor găsite în arhivele catalane, arată strănsele relații ce au existat între **Aifons al V-lea de Aragon** **Regele Neapolului** și **Ion VIII Paleologul**, pornite din interese comune; unul posedând colonii în orient și archipelagul **Egeic**, iar celălalt stăpânind **Bizanțul** și ambițioși forțați să se unească împotriva avalanșei otomane. Relațiile au fost continuate și de fiul lui **Ion**, — **Constantin Paleologul** — sub care **Constantinopolul** capitulează.

ARHIVA PENTRU ȘTIINȚA ȘI REFORMA SOCIALĂ

A apărut într'un compact volum și cu următorul sumar, „**Arhiva pentru știința și reforma socială**”, anul VI, Nr. 3—4, 1927 (300 pagini, lei 220, ed. Institutului Social Român).

Asupra acestei desăvârșite enciclopedii pentru știința socială vom reveni, în curând.

I. Studii: **L'Organisation de la paix** de **J. T. Shotwell**, profesor la **Universitatea din Columbia** (Statele-Unite). **La Société des Nations et l'assainissement financier de l'Autriche**, de **C. Zimmermann**, fost comisar general al **Societății Națiunilor** la **Viena**. **Capitalismul și reforma administrativă** de **C. Argetoianu**, fost ministru, **Capitalismul în răsăritul Europei** de **V. N. Madgearu**, profesor la **Academia de Înaltă Studii Comerciale și Industriale**. **Agricultura și Capitalismul** de **G. Ionescu-Sișești**, director general al agriculturii. **Evoluția claselor sociale în trecutul Principatelor Române** (II) de **Ioan C. Făbitt**, membru corespondent al **Academiei Române**.

II. **Arhiva documentară: Fundațiile Rockefeller și Carnegie din Statele-Unite ale Americii de Aureliu Ion Popescu**, **Organizarea monografiilor industriale** de **Ion Săbăceac**, director general al muncii.

III. **Miscarea idellor: Invățământul științific și cultura generală** de **M. Sandelevici**, director general al soc. „**Generala**”. **Reforma învățământului în Germania de Tudor Vianu**, conferențiar universitar. **Oligarhia română** (V) de **Lotar Rădăceanu**, doctor în filosofie.

IV. **Recenzii: William Smith Culbertson: International Economic Policies** (V. N. Madgearu), **Dictionary of tariff information, Issued September 1924. By the United States tariff commission** (**Mihail Mazoilescu**).

Hans Richter: Richtlinien für die Lehrpläne der höheren Schulen Preussens. (M. Sandelevici); **Bernard Lavergne: L'Ordre coopératif** (Nicolae Ghiulea); **R. N. Coudenhove-Kalergi: Kampf von Panuropa** (Nicolae Petrescu); **Dr. Fr. Sigerus: Wirtschafts-Statistik Rumäniens. Jahrbuch.** (C. Stoicescu); **Emile Durkheim: Sociologie et Philosophie** (C. Sudețeanu); **Maurice Halbwachs: Les cadres sociaux de la mémoire.** (T. Vianu); **Grigore Mamoilescu: Cercul** (C. Stoicescu); **Transactions of the Grotius society: Problems of Peace and War** (Aureliu Ion Popescu); **The Europa Year-Book 1926** (Europa Publishing (Aureliu Ion Popescu)); **J. G. Frazer: The Worship of Nature** (Nicolae Petrescu); **Olof Hoijer: La solution pacifique des litiges internationaux, avant et depuis la Société des Nations** (Egung Titeanu); **V. V. Pella: La criminalité collective des Etats et le Droit Pénal de l'Avenir** (D. I. Suchianu); **Leo Frobenius: Erlebte Erdteile** (Nicolae Petrescu); **Emile Durkheim: L'éducation morale** (C. Sudețeanu).